

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter

under medverkan af

Proff. O. J. Alin, H. N. Almqvist, P. T. Cleve, C. Goos, J. Hagströmer, S. F. Hammarstrand, S. E. Henschen, H. H. Hildebrandsson, Eda. Hjelt, I. Landtmanson, L. F. Leffler, C. G. Lundquist, C. R. Nyblom, U. R. F. Sundelin; Bibliot. A. C. Drolsum; Adj. P. A. Geijer; Labor. M. G. Blix; Docc. J. E. Berggren, H. Bergstedt, K. H. Blomberg, S. J. Boëthius, A. L. Bygdén, O. A. Danielsson, D. Davidson, J. A. Ekman, A. Erdmann, H. G. Hjärne, O. V. Knös, J. A. Lundell, A. N. Lundström, A. F. Schagerström, J. H. E. Schück, S. A. H. Sjögren, A. L. A. Söderblom, J. H. Théel, P. J. Vising, O. Widman; Fil. dr. M. Billing, H. von Feilitzen, R. Hertzberg; Jur. kand. C. O. Montan; Bibl.-amann. A. Andersson, C. H. E. Lewenhaupt, E. H. Lind, C. G. Stjernström; Fil. lic. A. Bendixson; Fil. kand. R. Arpi m. fl.

utgifven af

Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

K. Möllersvärd's förlag.

Teologi.

Farrar, F. W. Dr. Apostelen Paulus. Bearbejdet Oversættelse af Emil Christiani, Sognepræst i Nysted. Hæfterne 1—10. Kjøbenhavn. Andr. Schous Forlag 1883.

Bland de monografier öfver Apostelen Paulus, om hvilka rec. tagit kännedom, är Farrars obestriddigen den förnämsta. Till omfånget kan hon mäta sig med *Baur's* berömda arbete: Paulus, der Apostel Jesu Christi, men öfverträffar det samma i positivt resultat; framför *Rénans*: Saint Paul och *Hausraths*: Der Apostel Paulus äger hon det bestämda företrädet, att hon under iakttagandet af den historiska troheten förmår att hos läsaren väcka *pietet* för den skildrade personligheten, i fall en sådan *pietet* hos honom icke redan skulle finnas; i jämförelse med *Sabatiers*: L'Apôtre Paul har hon visserligen icke dennes klara och i de flesta fall träffande framställning af den paulinska läroåskådningen, men hon står framför detta arbete i utförlighet och allsidig behandling af ämnet; och slutligen har hon den mera vetenskapliga framställningens företräde framför sådana skrifter som t. ex. *Monods* och *Bungeners*: Saint Paul, *Bessers*: Paulus och *Menkens*: Blicke in das Leben des Apostels Paulus, hvilka lemna en populär och uppbygglig teckning eller betraktelse af Pauli lif. — Med en ovanligt omfattande beläsenhet och en glänsande framställningsförmåga går Farrar till skildringen af "den man, hvilkens lefnadslopp bäst skall sätta oss i stånd att i kristendomen skåda den gryende dag, som förjagade mörkret både hos jude och hedning; den man, som lösgjorde kristendomen från judaismens svepkläder och uppfylde hednaverlden med glädje och hopp", och därvid söker han att "såvidt möjligt är betrakta Pauli lifsgärning utan att låta vilseleda sig af sägnerna, att se henne sådan hon tedde sig för apostelns samtida och honom själf."

Utrymmet tillåter oss icke att framställa några anmärkningar mot detta arbete — ur exegetisk synpunkt

skulle många sådana kunna göras —, utan blott att med några ord fästa uppmärksamhet på beskaffenheten af den danska öfversättningen och bearbetningen af detsamma. — I afseende på öfversättningens beskaffenhet har rec. ingenting väsentligt att anmärka. Hvad bearbetningen åter angår, så synes densamma bestå dels i en ofta förekommande sammandragning och förenkling af originalets sätser och uttryckssätt, dels i utelemnandet af här och där i texten anförda citat ur skalders arbeten, af grekiska och någon gång äfven af latinska ord och uttryck, af förklarande anmärkningar till texten, och slutligen af hänvisningarna till de skrifter och författare, från hvilka i texten förekommande citat äro hämtade.

I allmänhet har väl bearbetaren härvid förfarit med insikt och urskilning; men på ett och annat ställe har verkligen en uteslutning ägt rum, hvilken icke varit berättigad. Så t. ex. på sidan 128 r. 7—11 n., hvarest en oriktig mening uppstått därigenom, att ordet "förförare" blifvit utelemnadt i 11:e raden, och att det i den 7:e står: "de andra förbrytelserna" i st. f.: de båda andra förbr. Och på sidan 164 har en anmärkning till texten utelemnats, ehuru hon afser att gifva en nästan nödvändig motivering af hvad som i texten blifvit sagdt.

Följande tryckfel hafva af rec. blifvit observerade. Pag. 13 r. 16: Aar i st. f. Aartiende; pag. 126 r. 3: XI i st. f. IX; pag. 139 r. 10 n.: Mission i st. f. Messias; pag. 616 r. 2: Junius i st. f. Junias.

Arbetet utkommer fullständigt i omkring 11 häften till ett pris af 0,85 kr. för häftet.

J. E. B.

Hansen, J. L. V., Luther og Grundtvig. En katholsk Udtalelse i Anledning af Luther-Jubilæet 1883. VII+250 ss. København. Rasmussen & Olsen.

Scharling, Henrik, Morten Luther. Mindetale, holdt i Universitetets Festsal den 10:de Nov. 1883. 31 ss. København. G. E. C. Gad.

Theologisk Tidsskrift for den evangel.-luth. Kirke i Norge, udg. af Caspari og Johnson. N. R. IX. 2., Jakobs Brev i gammellatinsk Oversættelse fra tiden før Hieronymus efter Cod. ff¹. Corbeiensis paa ny udgivet af *J. Belsheim*. *Sigvald Skavlan*, Esther. Jødespørgsmaalet i Bibelen. *J. Belsheim*, Bibelen paa norsk-islandsk (norröna) i Midlaldren (forts.). *K. Krogh-Tønning*, Den kirkelige Bekjendelses Væsen og vigtigste Betydning. *Dens.*, En Udvikling af Christi Fornedrelses Begreb. *C. P. Caspari*, Nogle Fremstillinger af den christelige Tro fra det II, III, IV Aarhundrede: 1. Aristides's Fremstilling af den christelige Tro i hans i Aaret 124 Kejser Hadrian overrakte Apologi.

Historia.

Schrader, O. Sprachvergleichung und Urgeschichte. Linguistisch-historische Beiträge zur Erforschung des indogermanischen Altertums. Jena, Hermann Costenoble. 1883. VIII+490 ss. (hvaraf ss. 455 ff. register) 8:o. Pris 11 Rmk.

“Linguistisk paleontologi“ (arkeologi), såsom först den berömde schweizaren A. Pictet benämnt den med språkvetenskapen såsom hjälpmedel arbetande forskningen rörande de äldsta perioderna af folkens lif, torde genom uppgiften egendomliga, ytterst komplicerade natur och de ovanligt omfattande fordringar, som på grund däraf måste ställas på dess idkare, vara en af de svåraste, liksom den också utan tvifvel är en af de mest tilldragande bland de historiska vetenskapsgrenarna. Att tillfredsställande besvara alla hithörande frågor är visserligen för närvarande en ren omöjlighet; därtill befinna sig de vetenskaper, som utgöra förutsättningarna härför — särskildt äfven språkvetenskapen — i ett ännu altför outveckladt skick. Emellertid kunna redan nu viktiga “bidrag“ lemnas, ägnade att tillnärmelsevis klargöra de väsentliga hufvudpunkterna, såsom framför de flesta andra ff. till ofvannämnda skrift tillfyllest visat. Uttrycket tillåter ej att på detta ställe genom en mera detaljerad redogörelse söka göra rättvisa åt dess utomordentligt rika innehåll, utan måste ref. inskränka sig till att endast ge några knapphändiga antydningar därom. I den första af de fyra afdelningar, hvori boken sönderfaller, “Zur Geschichte der linguistischen Paläontologie“ ss. 1—149, lemnar ff. en objektift hållen öfversikt af denna vetenskaps hittillsvarande utveckling, åsikterna om det indoeur. folkets kultur, om de indoeur. språkens och folkens släktskapsförhållanden och om deras geografiska utgångspunkt. Härvid får ff. bland annat tillfälle att framhålla den epokgörande betydelsen af V. Hehn's bekanta snillrika verk “Kulturpflanzen und Hausthiere in ihrem Übergang aus Asien“ etc. (1 uppl. 1870). I motsats till föregående forskares (A. Kuhn, M. Müller, A. Pictet “Les Origines Indoeuropéennes“ m. fl.) dels altför uteslutande af linguistiska synpunkter ledda, dels också af ohistoriskt idealiserande tendenser beherskade uppfattning, har Hehn från mera allsidiga förutsättningar och med en mera kritisk och verklighetstrogen åskådning af kulturutvecklingens naturliga gång framgångsrikt sökt häfda, att en god del af hvad man hade vant sig att betrakta såsom indoeuropeernas arf och eget, ingenting annat vore

än i senare tider gjorda lån från främmande folk och att sålunda den grad af odling, som de vid enhetsperiodens slut vunnit, måste hafva varit synnerligen anspråkslös. — Andra delen (ss. 151—210), som är af alldeles särskildt intresse, bär öfverskriften “Zur Methodik und Kritik der linguistisch-historischen Forschung“ och har till uppgift att pröfva lingvistikens brukbarhet i den prehistoriska kulturforskningens tjänst. Det är första gången en sådan granskning anställes, åtminstone i denna utsträckning, och det visar sig därvid, att språken i detta hänseende äro en mindre gifvande källa än man vanligen plägar antaga. Språkfrändskap utgör ej obetingadt ett intyg om fullständig rasfrändskap, ej håller tillåter de indoeuropeiska språkens allmänna byggnad i och för sig några slutsatser med afseende på urfolkets odlingsgrad; man är hufvudsakligen hänvisad till de detaljupplysningar, som kunna hämtas från ordförrådet. Men äfven detta senare är långt ifrån att lemna den säkra vägledning vi skulle önska, på grund af omständigheter som dels ligga i den bristfälliga och i kronologiskt hänseende ytterst ojämnna traditionen (jfr t. ex. fornindiskan och de först från en mer än ett årtusende senare tid bekanta germ. språken), dels också äro djupt rotade i de allmänna lagarne för språkets lif. Hit hör den oupphörligt fortgående förlusten af gamla ord och deras ersättande genom andra eller nya ord; i följd häraf är det ofta svårt att bestämma, om ett ord, som endast är uppvisadt i några indoeuropeiska språk är en af dessa gemensamt företagen nybildning, eller kanske ett lån från den ena dialekten till den andra — i båda fallen skulle man däri kunna se en antydning om närmare släktskap mellan ifrågavarande språk, d. v. s. geografisk kontinuitet inom eller utom grundspråket —, eller om det ursprungligen existerat på grundspråkets hela område, men sedan i vissa af de därifrån utgångna dialekterna gått förloradt. Ingenting är nämligen säkrare, än att redan inom detta grundspråk funnits dialektiska varieteter, bland andra de som gifvit upphof till de oss bekanta indoeuropeiska språken. — Men det finnes ännu en eventualitet, hvarpå man måste hålla sig beredd. Då nämligen de indoeur. språken på de äldre stadierna i den fortsatta ordbildningen röra sig med en till betydlig del gemensam grundstock af rötter (stammar) och suffix, så kan det mycket väl inträffa, att tvänne i morfologiskt hänseende skenbart sammanfallande ord icke stå i något omedelbart historiskt sammanhang, utan själfständigt uppkommit inom hvardera språket. Så skall t. ex. enl. ff. förhållandet vara mellan lat. *argentum* och sanskr. *rajata* “silfver“, båda bildade af roten *arg, rag [arag]* “hvit, ljus“; den indoeur. fortiden kände ännu icke den “hvita“ metallen. Häraf är tydligt, att blott rotgemenskap (med olika suffixutbildning) mellan ord i olika språk endast i säregna undantagsfall kan äga någon beviskraft. Skulle man nu också, såsom ju otvifvelaktigt ofta är händelsen, med bestämdhet kunna återföra ett ord till grundspråket, så möter en ny svårighet, näml. frågan om dess indoeur. betydelse. De data, hvarpå betydelsehistorien skulle uppbyggas, äro mycket otillräckliga, så att ofta nog betydelse från vidt skilda tidsrum stå oförmedlade vid sidan af hvarandra, utan att vi äga någon säker måttstock för bedömandet af deras inbördes kronologi. Det torde t. ex. alltid förbli en öppen fråga, om ordet “*dru*“ (*δρῦς, δόρυ*, got. *triu*) älst betydde “trä“ eller “ek“. Själlklart är, att då en viss betydelse (naturl. den faktiska,

icke den etymologiska, som här lika litet som i de yngre språkens betydelselära får urgeras) är fastställd, denna ej bör prässas eller omtolkas efter vårt åskådningssätt; att hustrun hette "potni" "herskarinna" liksom mannen "potis" "herre" bevisar ingalunda, att den förra intog en lika berättigad ställning inom familjen, och att polygami var okänd hos våra urfäder, såsom man tvärtom all sannolikhet har slutit af den anförda benämningen. Äfven länorden böra handhafvas med varsamhet, ty det händer ju, att ett gammalt välkändt föremål får ett utländskt namn, liksom också tvärtom, att för en utifrån införd sak skapas ett inhemskt uttryck — alldeles ofasdet den omständigheten, att det för de äldsta perioderna af de indoeuropeiska språkens lif, då de för hvar och ett af desamma karakteristiska ljudlagarna ännu ej verkat, kan bli svårt nog att igenkänna de främmande orden. Kort sagdt, hänvisad till sig själf räcker språkvetenskapen ej till för den förelagda uppgiften, men väl kan den i förbindelse med den öfriga historiska, specielt kulturhistoriska forskningen mäktigt bidra till dess lösning. — I tredje delen, ss. 211—332 gör ff. bekantskapen med och bruket af metallerna, hvilkas djupt ingripande och omgestaltande inflytande på den primitiva kulturen han förstärker att åskådligt skildra, till föremål för en specialundersökning, som med hänsyn till det fulländade herraväldet öfver ett vidsträckt lärdt material kanske bildar det mest glänsande partiet af hans bok. Härmed är naturligtvis ej sagdt, att alla de åsikter han där uttalar skulle vara oanastastliga. Så är det t. ex. väl tämligen tydligt, att han vid sin framställning af bronsens och järnets historia gjort orätt i att icke åtminstone till diskussion upptaga de nordiska arkeologernas åsikter (ss. 297 f., jfr. s. 272). Hufvudresultatet af denna undersökning torde i alla händelser komma att stå fast. Det är, såsom man kunde vänta, att urindoeuropeerna voro ett senåldersfolk; af metallerna kände de enl. ff. endast kopparn, som de dock ännu ej förstodo att smida och bearbeta. Såsom synnerligen lärorika kunna inom denna del påpekas de kapitlen (det 3 och 10), som afhandla "smiden i sagan och språket" samt "de indoeuropeiska vapennamnen", ur hvilka senare t. ex. bland annat synes framgå en närmare anslutning mellan de grekiska och ariska språkfamiljerna, ett förhållande hvar på ju äfven andra språkliga och sakliga indicier häntyda (jfr Schrader s. 182). — I den fjärde och sista delen "die Urzeit" s. 333—454 erhålla vi en skildring af den indoeur. urtidens lif i dess olika sidor, en skildring som föga stämmer med de engång så omtytkta "indogermanska idyllerna", men däremot så mycket bättre med den mindre anslående bild, som Hehn i inl. till sitt ofvann. arbete med drastiska linier utkastat. Indoeuropeerna voro ännu ett nomadfolk med en både i materiellt och i andligt hänseende ytterst ringa utvecklad odling. Af tama husdjur ägde de med säkerhet utom hunden endast nötboskap, får och getter; hästen var troligtvis endast bekant i vildt tillstånd, i alla händelser användes han ej som dragare. Åkerbruk kan med visshet sägas hafva förekommit, men det stod ännu på en mycket primitiv ståndpunkt; viktiga framsteg på detta område hafva de europeiska folken gemensamt gjort under en tid af ännu fortvarande geografisk och språklig beröring (en omständighet, tillägger ff., som dock ej får begagnas såsom argument för antagandet af ett europeiskt grundspråk). Födan var företrädesvis animalisk: köttet, som förtärdes rått eller rostadt, togs hufvudsakligen af boskapen, ej af jakttdjur. Såsom vegetabilisk kost tjänade vilda frukter — trädgårdsodling förekom naturligtvis icke — däribland ekollon, samt sädesväxter, hvilkas korn rostades eller krossades (maldes) och sammanrördes med vatten. Bland drycker kan utom mjölken (hvarur man tämligen tidigt tyckes hafva lärt sig att utdraga fett- och ostämnet) nämnas det rusgifvande mjödet (*medhu*) beredt af vildhonung — öl och vin tillhöra en senare förhistorisk tid. Klädedräkten var lika för män och kvinnor, det viktigaste plagget en vid mantel (sagum). Såsom stoff tjänade nödtorftigt beredda djurhudar eller konstlösa väfnader af växtfibrer (i den europ. tiden af lin). Fårens ull användes trol. endast att bereda filt. Boningarna voro lätta hyddor af kretsrund form, eller också, under den kalda årstiden, jordkulor. En oumbärlig artikel för vandrigen var den helt och hållet af trä tillredda lastvagnen. — I hög grad anmärkningsvärdt är, att det indo-

eur. urfolket i åtskilliga af de ofvan angifna punkterna visar en påfallande öfverensstämmelse med de äldsta schweiziska påbyggadernas innevärdare, hvilket, såsom ff. är böjd att tro, möjl. beror på ett historiskt sammanhang mellan dem båda; jfr nedan. Vända vi oss nu till kulturens högre områden, så möter oss samma tafva af en knapt öfver de första elementen hunden hyfsning. Så t. ex. räknade man tiden efter månmanader och årstider (somrar och vintrar); begreppet "år" hade ännu ej uppkommit. (Däremot fanns visserligen ett ganska utveckladt decimalt numeraliesystem, kanske t. o. m. räkneordet för 1000). Samhällslifvet, om hvars allmänna grunddrag den äldsta romerska och germ. rätten ger en ungefärlig föreställning, var strängt patriarkaliskt och hade i flera afseenden efter våra begrepp upprörande barbariska former. Dess kärna var familjen, som med despotisk "makt öfver lif och död" regerades af husfadern. Polygami var herskande sed. Hustrun köptes, ifall hon ej bortrövades, från sina anförändter, var fullkomligt beroende af mannens godtycke och vid hans död sannolikt förpliktad att följa honom i grafven (jfr det i Indien och annorstädes förekommande brännandet af änkor). Ålderssvaga och bräckliga individer drog man ej i betänkande att våldsamt afdragata o. s. v. De religiösa föreställningarna bestodo förnämligast i personifikationerna af de vänliga eller fiendtliga (demoniska) naturföreteelserna (himmelen, solen, månen, elden, morgonrodnaden etc.), hvilka sammanhang uppfattades i naiv analogi med de mänskliga förhållandena (början till mytologi). Ett drag, som återfinnes i många andra naturreligioner, och som kan vara lämnadt, är tron på själens fortvaro efter döden och särskildt på en himmelsk boningsort för de sällas andar. Kulden, som ej förstods af någon prestkast, utan ombesörjdes af husfadern, hade delvis en vild och dyster prägel; människooffer förekommo hos indoeuropeerna långt in i senare tider. — Den afdelning, hvarmed vi sist sysselsatt oss, innehåller utom det ofvan antydda ett intressant försök att karakterisera de indoeur. språken under jämförelse med de semitiska och uralaltaiska (hvarvid ff. måhända icke fullt lyckats hålla sig oberörd af den oövidade föreställningen om de förstnämnda speciella förträfflighet) och i slutkapitlet en undersökning om belägenheten af den indoeur. folkstammens hem. Efter en omsorgsfull pröfning af de historiska och lingvistiska premisser, som för närvarande äro gifna, kommer ff. till den slutsatsen, att denna fråga ännu ej är mogen till afgörande, men uttalar tillika såsom sin personliga åsikt (hvilken bör ha så mycket större vikt, som han förut bekant sig till den motsatta uppfattningen), att den hittills så föga omtytkta hypotesen, att indoeuropeerna utgått från mellersta Europa, är den som har största sannolikhet för sig.

Skulle ref. efter denna innehållsöfversikt yttra något totalomdöme öfver detta märkliga arbete, så kan det — sedan han först erkänt, att till följd af bristande sakkunskap viktiga beståndsdelar däraf undandraga sig hans bedömande — ej blifva något annat, än att det synes honom i fullt mått vara förtjänt af de höga loford, hvarmed det hittills hugnats af den vetenskapliga kritiken (jfr recc. af Brugman i Liter. Centralbl. N:o 39, W. Geiger i Deutsche Litz. N:o 42, G. Meyer i Phil. Wochenschr. N:o 48.*). En sällsynt förening af ovanligt mångsidig lärdom och sundt och fördomsfritt pröfvande omdöme utmärker dessamma, och dessa egenskaper förhöjas ytterligare af en talangfull och vårdad framställning, som, jämte det intressanta innehållet, gör dess läsning till ett verkligt nöje. Det kan alltså anbefallas ej blott åt dem som sysselsätta sig med studier af forntidens språk eller historia, för hvilka det helt enkelt torde vara oumbärligt, utan äfven åt den vidare kretsen af allmänbildade, som hysa något intresse för dessa ämnen.

O. A. D.

Lassen, H., Kritik og Polemik. Småskrifter. 142 ss. liten 8:o. Kra. Cammermeyer. Pr 1,60.

A. H., Hvorfor jeg er Højremand. Et Leilighedsskrift. 53 ss. 8:o. Kra. Cammermeyer. Pr. 0,60.

*) Isht till den förstn. rec. hänvisas i och för rättelse af åtskilliga mindre betydande språkvetenskapliga oegentligheter och förbiseenden. Ref. har ytterligare antecknat några småsaker i den vägen, men vill ej därmed inkräkta på det redan förut hårdt anlidade utrymmet.

Hertzberg, Ebbe, Professor Schweigaard i hans offentlige Virksomhed 1832—1870. 154 ss., 8:o. Kra. Cammermeyer. Pr. 2,20.

Collett, Alf., En gammel Christiania-Slægt. Optegnelser om Familien Collett og Christianias Fortid. Med 26 Træsnit og 2 Staalstik. XVI + 356 ss., stor 8:o. Kra. Cammermeyer. Pr. 6 kr.

Jämförande Språkforskning.

Dutens, Alfred. *Essai sur l'origine des exposants casuels en sanscrit.* Paris, F. Vieweg, 1883. XIV + 302 sid. 8:o. 7 kr.

Frågan om den indoeuropeiska deklinationens och konjugationens uppkomst och utveckling är måhända det svåraste af alla de språkliga problem, som föreligga till lösning af den jämförande ieu. språkforskningens idkare. Den mångfald af synpunkter, som därvid är att hålla i sikte, och obestämlarheten af den periods afstånd från den historiska tiden, under hvilken flexionen skall tänkas hafva till sina grunddrag utvecklats sig, försvåra i oerhörd grad problemets tillfredsställande besvarande. Men å andra sidan är tillvaron och arten af denna flexion en så viktig och betydelsefull karaktär hos den ieu. språkstammen, att den ene forskaren efter den andre lockats att pröfva sitt skarpsinne på dess förklaring.

Den vanliga förklaringen är, som bekant, den, att såväl personal- som kasus-ändelserna äro pronominalstammar, som fogats till en s. k. rot (verbal- och nominal-) eller stam (d:o). Dessa pron. stammars förhållande till roten (stammen) tänkes i allmänhet hos verben vara det af subjekt till predikat, vid nomina och pronomina erkännes det vara i de flesta fall mera oklart. Enligt Curtius' bekanta *Zur Chronologie der indogermanischen Sprachforschung* (1873) — ett för sin tid utmärkt arbete, hvars resonemang dock hvilat till en stor del på numera underkända förutsättningar — är hela det ieu. konjugationssystemet äldre än deklin:s första uppkomst. Äfven genusbeteckningens utveckling har föregått kasusbildningen. Emot åtskilliga andra forskare påpekar redan Curtius, att särskilda ändelser för olika numeri i deklinationen icke äro antagliga, utan att beteckningarne för kasus och numerus synas korsa hvarandra.

Men hvarken Curtius eller någon annan har åstadkommit mera än dels en allmän hypotes för flexionens uppkomst, hvilken dock nästan h. o. h. saknar bevisning i afseende på deklinationen, dels tämligen godtyckliga förklaringar af ett ringa antal personal- och kasus-ändelser. En verklig genetisk, sammanhängande förklaring af såväl verbal- som nominal- och pronominal-böjningen har icke funnits. Det är en sådan, som Dutens nu försökt att gifva.

Dutens' arbete afser att visa, att och huru deklinationen utvecklats sig hos pronomina och därifrån öfverförts till nomina. Han utgår från det antagandet, att det ieu. grundspråket i den mycket aflägsna period, då det öfvergick från det isolerande till det agglutinerande stadiet, ägde en mängd enstafviga pronominalrötter, *a, i, ta, ka, ma, na* m. fl., hvilka alla voro rena demonstrativer med betydelsen: den (det) här. Under agglutinationsperioden sammansattes dessa på mångfaldigt sätt med hvarandra: *ma-ma, sa-sa, a-sma-bhi, i-ma-sya* o. s. v.; men, enär de

enkla pron. rötterna alla voro synonyma, erhöles de sammansatta formerna icke en annan bemärkelse än de enkla hvar för sig, utan samma bemärkelse i förstärkt grad. De vidfogade rötterna voro endast expletiver och hade intet som häst afseende på person, kasus, numerus eller genus. Detta söker Dutens ådagalägga genom att uppvisa, att samma pronominalstammar faktiskt i sanskrit ingå i former, som tillhöra olika personer, kasus o. s. v. Utgångspunkten för flexionens uppkomst söker nu D. i dessa olika, enkla och sammansatta, pronominalformers *genom bruket* utvecklade betydelse-olikheter. Den första skillnad, som vann stadga, var mellan 1:sta personen å ena sidan och 2:dra personen å den andra; därpå följde skiljandet mellan 2:dra och 3:dje personerna. Till denna punkt af pronominas utveckling har man att förlägga verbalflexionens uppkomst. Dess vidare tillväxt genom bildningen af numeri och af aktivum och medium har försiggått själfständigt, emedan spår af kasus eljest vore att vänta i konjugationsändelserna. D. sluter sig således härutinnan i hufvudsak till den förut vanliga uppfattningen. Nu följde hos pronomina utvecklingen af former först för kasus, sedan för numerus, och sist för genus. Grunden härtill var den redan ofvan antydd, näml. tillvaron af en mängd synonyma pronominalformer, i förening med den i språket inneboende tendensen att begagna en öfverflödigt rikedom af former till att skaffa uttryck för nya kategorier. Genom "l'opposition et la répartition des formes synonymes" skedde, såsom D. uttrycker sig, "un aménagement graduel des ressources morphologiques de la langue". Härvid var "la dérivation latente" verksam, hvilken gör att ett ord småningom kan öfvergå till en ny betydelse, med förlust af den äldre, i kraft af en *partiell* öfverensstämmelse mellan dessa betydelse. Men motsättningen af former, hvilkas grundelement voro lika, men sekundära element skiljaktiga, ledde därtill, att dessa senare uppfattades såsom bärare af betydelse-differensen och slutligen fingos karaktären af verkliga ändelser. Från pronomina öfverfördes sedan böjningen till nomina: före *tásya devásya* gick *tásya deva* o. s. v. Den brist på homogeneitet, som den ieu. flexionen, isynnerhet deklinationen och framför allt pronominaldekl:n, företer, är enligt D. en naturlig följd af dess ursprung och utveckling. Då hvarken personer, kasus, numeri eller genera från början ägt några särskildt utmärkande beteckningar, utan dessa småningom uppstått genom en under inflytande af bruket och analogien skedd fördelning af liktydiga former, är det helt naturligt, att lika former i många fall ha kommit att uttrycka helt olika kategorier och tvärtom. Dutens' ofvan antydda kronologi för deklin:s utveckling (1. kasus, 2. numerus, 3. genus) grundar sig på den olika grad af fullständighet och konsekvens, hvarmed beteckningen är genomförd. Han antager, att en lägre grad häraf bevisar mindre ålder.

D:s språk utmärker sig för en synnerlig klarhet och bestämdhet, hans anordning och utveckling af ämnet för reda och öfverskådighet. Hans teori är vid första anblicken ganska lockande. Den är det första försöket¹⁾ att i ett sammanhang förklara den ieu. deklin:s och alla sanskrit-

¹⁾ Grassmann's förklaring af kasusändelserna såsom postpositioner d. ä., om man så får uttrycka sig, postponerade prepositioner, möter många svårigheter, och lemnar dessutom numerus- och genus-beteckningarna olösta.

ska deklin. ändelsernas uppkomst ur antagliga ieu. grundformer och med ledning af erkända språklagar. Men vid närmare granskning synes den dock föga mer tillfredsställande än hans föregångares. Man torde kunna sammanfatta invändningarna mot densamma i tvänne hufvudpunkter. För det första är det alldeles oberättigadt, att, såsom D. gör, betrakta de sanskritiska flexionsändelserna såsom representanter af de urälsta ieu. formerna i den mening och till den grad, att man tror sig kunna rekonstruera de senare genom en enkel mekanisk analys af de förra. Enär utan allt tvifvel under den tidrymd — måhända årtusenden — som förlöt mellan den ieu. flexionens första utveckling och vedatiden, ljudlagar och analogiinflytelser af mångfaldigt slag måste ha verkat högst betydliga och olikartade formförändringar, är det icke blott tänkbart, utan säkert, att i många fall den formella likheten mellan sanskrit-ändelser af olika betydelse, och tvärtom olikheten mellan sådana, som tjäna att uttrycka samma begrepp, bero icke på en ursprunglig likhet eller olikhet, utan på sekundära ombildningar. Detta är ju också en vanlig företeelse i flexionens historia inom de yngre ieu. språken. Men härmed icke blott falla de analytiska förklaringar af de sanskritiska flexionsändelserna, som D. framställer, utan själfva grundvalen för hans hypotes om en ursprungligen förefintlig mängd af fullkomligt synonyma demonstrativa ieu. pronominalrötter skakas i väsentlig mån. För det andra har D., såsom det synes oss, urgerat principen om synonyma formers motsättning och fördelning på olika betydelser alldeles för långt, då han däri velat finna klaven till *hela* det indoeuropeiska flexionssystemet. Språkforskningen har visserligen uppvisat många enskilda fall, då den nämnda principen gjort sig gällande, och vi hafva också ofvan erkänt den såsom en faktor, som man har skäl att taga med i beräkningen vid språkförklaringen; men att ett så kompliceradt system som den ieu. flexionen skulle h. o. h. bero på densamma, påstå vi bestämdt vara mera än osannolikt.

Vår egen åsikt i denna fråga är i korthet, 1) att den icke kan lösas med de medel, som de ieu. språken själfva erbjuda; 2) att genom en kritisk jämförelse med andra språkstammar, som ännu befinna sig på ett äldre stadium i denna punkt, de allmännaste grunddragen af den ieu. flexionens förhistoriska utveckling möjligen kunna rekonstrueras; men 3) att, för så vidt man för närvarande kan döma, en vetenskaplig förklaring af alla, eller ens flertalet af de deklinations- och konjugationsändelser, som föreligga i de särskilda ieu. språken, aldrig skall kunna gifvas. Det är således på 2), som forskningen i denna fråga borde enligt vår mening riktas. Vi hysa dock starka tvifvelsmål, att ett säkert resultat kan ens på den vägen ernås för närvarande.

Axel Erdmann.

Österländska språk.

Spitta-Bey, G. Contes arabes modernes (X + 224 ss. stor 8:o). Leyden, Brill, 1883. — 7½ francs.

Landberg, C. Proverbes et dictions du peuple arabe, matériaux pour servir à la connaissance des dialectes vulgaires. Vol. I. Province de

Syrie, section de Saydâ. LI + 458 + 6 ss. stor oktav. Leyden, Brill, 1883. — 15 frcs.

Den moderna arabiskan har först på de senare åren börjat studeras af europeiske lärde på ett sätt, som fullt motsvarar såväl språkets eget utomordentliga lingvistiska intresse såsom den främsta representanten af en viktig språkstam, af hvars ursprungliga art det bevarat de förnämsta dragen klarare och kraftigare, än något annat nu lefvande språk (mähända med undantag af kinesiskan) förmått i förhållande till sitt urspråk, som ock dess ofantliga betydelse såsom samfärdsmedel, då det dels som folkets, dels som handelns eller den bokliga bildningens språk talas öfver hela norra Afrika och södra Asien från Atlantiska hafvet ända in i Midtens rike. De bägge syriska och egyptiska dialekterna hatva härvid af naturliga skäl i främsta rummet tagit intresset i anspråk. Den senare har till och med framkallat en vetenskaplig bearbetning, sådan som intet europeiskt språk ännu äger, nämligen en verkligt metodisk grammatik öfver det allmänna samtalsspråket, således hvarken bokspråket på äldre eller nyare stadium, ej håller något lokalt folk mål, de enda former, hvilka inom våra språk vetenskapligt behandlas. Till denna epokgörande "Gramm. des arab. vulgärdialektes von Ägypten" (Leipzig, Hinrichs, 1880 — 25 mark) af den nyligen i blomman af sin ungdom bortgångne, utmärkte arabisten Dr Wilhelm Spitta, hvilken i flera år var direktör för det vice-kungliga biblioteket i Kairo, ansluter sig nu, såsom prof på de obildade klassernas språk i Kairo och dess omnäjd, samme författares "Contes arabes," en intressant samling af 12 naiva folkliga historier och berättelser (snarare än "sagor" i modern mening), efter berättarens föredrag ljudtroget återgifna med latinskt (signerat) alfabet och åtföljda under texten af en ordagrann fransk öfversättning. — Det andra af här ofvan nämnda arbeten hör däremot till den speciella dialektforskningens område, ehuru väl den äfven innehåller en mängd intressanta anmärkningar och observationer som röra *el-lûra ed-dârîga* "la langue courante" i allmänhet. Den bekante österländske resenären Carlo Landberg, som äfven bidragit till sin vän Spittas nyssnämnda arbete med en mycket god "glossaire", har genom den berömda Leydenfirmans oegennyttiga intresse för orientaliska studier satts i tillfälle att publicera den första delen af ett stortadt anlagd arbete, hvilket, såsom redan af titeln antydes, afser att i en särskildt vald spegel återgifva lefvande drag af alla arabisk-talande stammars (snarare än "arabiska folkets") språk. Ensamt den första "provinsen", Syrien, är beräknad att, indelad i 8 "sektioner", omfatta fem sådana volymer som den nu publicerade V. I, och därefter skola andra provinser, Palestina, Transjordanlandet, Hedjaz etc. följa, på samma sätt indelade i särskilda sektioner. Om också författarens tid och krafter icke skulle räcka till för hela denna vidtomfattande plans utförande, så har han dock under sin långvariga vistelse i orienten redan samlat material nog för flera (enligt egen uppgift 15) dylika volymer. Och komma dessa att likna den nu föreliggande, så tvekar ref. icke att förklara, det hvar och en af dem skall blifva en betydande insats i vår kännedom om detta i så många afseenden underbart rika språk. Den utländska fackkritiken — jag nämner blott den här framför andra sakkunnige prof. A. Socin — har också med fullt erkännande framhållit de stora förtjänsterna i detta hr L:s första vetenskapliga arbete. Dess

anordning är följande. Efter en utförlig "introduction", där ref. för sin del vill ansluta sig till förf:s åsikter om det klassiska skriftspråkets förhållande till de moderna dialekterna med större bestämdhet än den nyssnämde kritikern synes göra, följa 200 ordspråk så anordnade, att efter hvarje ordspråks i arabisk skrift och latinsk transskription gifna text följer: 1:o en fransk översättning; 2:o en mer eller mindre utförlig förklaring af ordspråkets olika användningar, gifven af en olärd inföding i Saida (Sidon) eller dess omnäjd, och direkt affattad i omskrift; 3:o fransk översättning af denna förklaring, och 4:o förf:s oftast mycket utförliga kommentar till såväl ordspråket som den inhemska förklaringen, samt slutligen en glossar (119 ss.) med ytterligare flera upplysningar, hvilka saknas i alla hittills utgifna lexika. Väl finnas en stor del af dessa ordspråk redan förut utgifna och tolkade i flera berömda samlingar, såsom Meidanis, Burekhardts, Socins m. fl., hvilka förf. städe citerar, men här har för första gången folkets egen uppfattning af sina ordstäf uppsökt, återgifvits och tillgodogjorts på ett så allsidigt sätt, att ett rikhaltigt utbyte kunnat vinnas till förklaring af vulgärspråkets många egendomliga former och idiotismer, till intim belysning af folkets seder och lefnadsvanor, samt till ordbokens rikthet med en mängd nya ord och betydelse, hvilkas riktighet ref. i flera fall kunde styrka med exempel ur egna samlingar från ett halfars vistelse i Damaskus. Den anmärkningen kan ref. dock icke undertrycka, att förf. någon gång utbreder sig i här alldeles öfverflödiga sociala och politiska betraktelser med förmaningar till såväl europeer som arabier, hvarvid förf:s egen person framträder på ett icke altför anspråkslöst sätt (se t. ex. ss. 46, 147, 190, 191, företalet passim), men oaktadt dessa små misspydande digressioner, hvilka erinra om en tidigare och numera afslutad period af hr L:s publika framträdande, läser man hela arbetet med ett oafbrutet intresse, så mycket lifvigare ju mer läsarens egen förtrohet med ämnet sätter honom i stånd att igenkänna och rätt "sentera" de många förträffligt återgifna dragen ur orientens språklif. Många punkter i förf:s teorier och förklaringar torde dock framkalla mycket tvifvel och opposition. Det valda transskriptionssättet kunde särskildt med afseende på tyngden och bredden i vokalljudens beteckning lätt nog kritiseras, och i allmänhet utgör hr L:s resonemanger öfver fonetiska fakta och teorier arbetets svagaste sida (s. 216 skulle han ej förklarar *msūbtī* "inprononçable", om han erinrat sig det tekniska uttrycket "*m* sonans"). Men å andra sidan vittnar just omskrifningen af förklaringar, anekdoter och beskrifningar (öfver oljeberedning, konditorivaror m. m.) om ett så fint öra och en så rationel hänsynslöshet mot skrifbruket (med några få afsiktliga men icke lyckliga undantag) att den läsare, som en gång tillägnat sig detta språks egendomliga ljud och tonfall, har här, liksom vid Spittas "contes" och Socins historier (på en östlig syrisk dialekt), en sann öronfågnad att läsa dem högt för sig själf. I de grammatiska och lexikaliska förklaringarna visar sig hr L. som en skarpsinnig analytiker och en grundlig kännare af den nationella arabiska grammatikens finesser äfven där, hvarest resultatet icke torde allmänt accepteras. — Att *tāk* (*tā*) "fois" är det pers. *tā* "pli, couche", är föga troligt, då i den moderna persiskan helt andra ord än *ta* motsvara dessa franska, och man mycket väl kan föreställa sig öfvergången mellan det arab. ordets olika betydelse "arche, trou,

ouverture, pli, couche, fois"; däremot synes ref. sammanställningen af det moderna *sāttaf*, ranger, empiler, med ital. *stivare* ganska fyndig, i synnerhet om man därjämte tänker sig en folketymologisk anslutning till det bekanta *saff*, ranger, VIII *istaff*, se ranger. Att det andra *u* i *kultūllu*, je lui ai dit (s. 3), skulle vara den gamla i rāb-vokalen för 1:sta pers., synes ref. så mycket mer osäkert, som förf. själf anger, att samma form äfven begagnas för 2:dra pers. Ref. bekänner sig i allmänhet vara mycket skeptisk mot bemödan-det att återfinna urgamla former bevarade i ett modernt talspråk. Då i frasen *ēna bint in kām* "hvilken flicka som hälst" förf. i likhet med dr Spitta vill i *in* se en *tenwīn*, "comme une réminiscence de l'époque éloignée de l'i rāb", föredrager ref. att med Wetzstein häri se konjunktionen *in*, i synnerhet som *kēf in kām* växlar med *kēf mā kām* i identisk betydelse "hur som hälst". Af samma skäl gifver ref. åt förf:s förklaring af *lāk* (ungefär = "se bara!") af *ilāk* "à toi" ett afgjort företräde framför Socins, som häri vill se en sammansättning af ursemitiska demonstrativrötter. Bland den mångfald nya och intressanta bildningar, hr L. dragit fram i sitt rätta ljus, vill ref., utom de af Socin framhållna, särskildt nämna de många moderna quadrilatera stammar, som utvecklats ur trilatera, dels genom inskjutning af *w*, *r*, *m* (*n*) (se ss. 233, 208—210 och flerstädes) dels genom ofullständig reduplikation (se ss. 92, 93), och öfvergången af form IV af mediæ *w* till form I impf. *i* (se s. 11 och flerstädes). Det är just genom sin rikedom på intressanta och diskutibla detaljer, som detta arbete med sin flytande, lättlästa stil alt igenom bibehåller den angenäma egenskapen af att vara i hög grad "anregend". — Som ett prof på den naivitet, som utmärker den inhemska förklaringen, meddelas här N:o 123: *dukk el-māje wahija māje* "piska vattnet och det (förblir) vatten", hvartill förklaringen lyder: "Som jag, till exempel, jag är ett få, och begriper inte, hvad du lär mig, och glömmet genast hvad du förklarar för mig, och förståndet på en sån åsna som jag förändras inte, om du också ville ha in vett i min hjärna med en mortelstöt".

H. A.

Edgren, Hjalmar, De codicibus nonnullis Indicis, qui in bibliotheca universitatis Lundensis asservantur. (Lunds universitets årsskrift. T. XIX.) 4:o. 7 s. Lund. C. W. K. Gleerup. 50 öre.

Klassiska språk.

Lyth, P. G. De usu praepositionis per apud Livium. Libri secundi pars prior, de per cum temporalibus substantivis coniuncto, Holmiae 1882, 8:o.

— De usu praepositionis per apud Livium eiusque aliquot synonymarum. Visboae 1883. 4:o.

Dessa båda skrifter i ett så speciellt ämne kunna i en allmän litteraturtidning endast blifva föremål för ett kort bedömande. Förhållandet dem emellan är ej rätt klart. Båda åtföljas de af teser, häntydande på deras användning såsom specimina. Hvarföre den förra disputationen rubriceras såsom förra delen af andra boken af ett arbete i fyra böcker, angifves icke. Äfven då den senare utgafs

i tre s. k. böcker (den tredje blott tio glesa sidor), åberopades den förra såsom utgörande andra (icke första) delen af andra boken, under det att den därstädes befintliga exemplsamlingen af *per* i tidsbetydelse ordagrant aftryckes i första boken, och andra stycken därur införas uti den tredje. Men dessutom finnes i den förra en afhandling om tidsbeteckningar i allmänhet. Det kan icke nekas att samma disputation här och där bär spår af att vara i hast tillkommen, såsom då det skrives s. 9 disserte, s. 18 propter suavitatem sonus, s. 24 ea, quae supra dictum est. Den större afhandlingen åter innehåller en måhända fullständig samling af Livianska exempel på ifrågavarande prepositionens vidsträta bruk, hvilkas ordnande skett med dialektisk skärpa. Första boken sönderfaller i fem delar efter prepositionens fem olika betydelse, lokal, temporal, instrumental, kausal och modal, hvar och en af dessa med sina afdelningar och underafdelningar, hvilka det vore för vidlyftigt att här upprikna. Härtill sluter sig sedermera andra boken upptagande som synonyma räknade talesätt, ordnade i bestämd följd efter de i den första angifna kategorierna, men blott med afseende på P. I—IV, så att för den modala betydelsen icke några sådana blifvit särskildt anförda. Härvid synes likväl förf. i vissa fall hafva drifvit sin skematisering nog långt och utan att komma till något praktiskt resultat. Så t. ex. då han i lib. I pars II under öfverskrift *comitia* uppställt som exempel *comitia per dictatorem sunt habita* o. d., föranledes han därpå att på motsvarande ställe i lib. II med likadan öfverskrift bland de i olika grupper gifna exemplen framlägga sådana som dessa: *Comitia inde habita, Comitia collegae subrogando habuit*, hvarest man förgäfvos söker de till *per* med dess kasus hörande synonymerna. Då s. 35 anföras exempel af *per commodum* både med och utan genitiv blott med den anvisning, att detta hör till *significatio causalis* och afdelningen "definitio concessiva", kunde anmärkas, att vida säkrare upplysning om dessa ingalunda liktydiga uttryck, af hvilka det ena får betydelse af adverb, hade kunnat gifvas genom en enkel uttydning: *per commodum rei publicae facere alqd*, "utan att staten lider något förfång", *copias per commodum exponere posse*, "bekvämt landsätta trupperna". (Sistnämnda ställe citeras oriktigt 42, 38 i st. f. 42, 18). Så skulle i allmänhet mera hafva vunnits genom blott och bar svensk öfversättning, än genom sväfvande logiska bestämningar. Äfven i *liber tertius*, der skilnaden skall visas mellan uttryck med *per* och andra prepositioner eller talesätt, begagnas det kortfattade skematiska framställningssättet.

Sid. 49 nämnas såsom exempel af "ablativus cum attributo" I, 39, 3 och 2, 50, 11 *dubiis rebus lumen, auxilium*, då likväl på senare stället af den klastiska hopställningen *stirpem genti Fabiae dubisque rebus populi Romani auxilium* blir tydligt, att *dubiis rebus* svarar emot *genti Fabiae* såsom *stirpem* mot *auxilium*, och altså är dativ, hvarför utan märkes att substantifs bestämning med ablativ strider mot latinska språkets lynne.

Sid. 33 anføres *per manus* 29, 14, 13 såsom ägande instrumental betydelse, men äfven detta hör till de s. 12 förekommande exemplen på "continuatio quasi quaedam motus per seriem". Heusinger öfversätter stället: "Sie trugen die Göttin, die bei ihnen der Reihe nach aus Hand in Hand ging".

På ett ställe (in 8:o pag. 32) citeras 6, 18, 1 sub *exitu*

anni, på ett annat (in 4:o pag. 49) 2, 55, 1 sub *hac victoria*, utan att den allmänna utvecklingen på förstnämnda ställe känner till någon annorlunda modifierad tidsbetydelse än de båda bekanta "kort före" och "genast efter", eller för öfrigt fästes uppmärksamhet vid sub *temporale* med annan kasus än *accusativus*.

I afseende på text och ortografi har förf. icke hållit sig till någon viss edition. Han skrifer t. ex. *percunctari* i st. f. *percontari* såsom Weissenborn, ständigt *delectus* i st. f. *dilectus* såsom Madvig i sin första upplaga (men ej håller han numera), så ock *quum* med Madvig, ehuru snart sagdt alla andra hafva bortlagt denna från yngre och sämre medeltidshandskrifter härrörande stafning. I nyssnämnda citat 2, 55, I afvikes från Madvigs nyare editioner, och det med rätta.

A. Frigell.

Jung, Jul., *Leben und Sitten der Römer in der Kaiserzeit*. I Abtheilung: Die socialen Verhältnisse, das Familienleben, Rom als Reichshauptstadt, Theater und Spiele. Mit 9 Vollbilder und 70 in den Text gedruckten Abbildungen. 198 ss., liten 8:o. Prag. F. Tempsky. Pr. 1 m. (bunden) — B. 15 i "Das Wissen der Gegenwart"

Germanska språk.

Kluge, Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. XXIV + 428 ss., stor 8:o. Strassburg; Karl J. Trübner. Pr. 10 M. 50 pf., bunden 12 M. 50 pf.

Ändtligen har man erhållit en fullt tidsenlig tysk etymologisk ordbok. Altsedan Schwenck för några decennier sedan utgaf sin ordbok — ett för sin tid rätt lyckadt arbete — har man saknat ett verk, hvars hufvudsyfte varit att ange tyska ordförrådets etymologiska ställning till de besläktade språkens. Den stora Grimm'ska ordboken — hvars ofantliga omfång och därpå betingade pris göra den för den enskilde hart när omöjlig att anskaffa — liksom också Weigands förträffliga lexikon — nu i fjärde upplagan — äro snarare språkhistoriska än egentligt etymologiska ordböcker, och för öfrigt stå båda numera icke fullt i jämnhöjd med språkvetenskapens ståndpunkt på andra områden. Schade's "Altdeutsches Wörterbuch" meddelar ett oskattbart etymologiskt material rörande den äldre tyskan, men kan på intet sätt ersätta ett etymologiskt lexikon för den moderna tyskan så mycket mindre som verket, med alla sina förtjänster för öfrigt, knappast är något annat än en materialsamling, anlagd efter en något för vidsträkt fattad plan, som sedan genomförts dels något ojämt, dels utan tillräcklig kritik.

Hos Kluge's arbete ligger däremot hufvudförtjänsten efter vårt förmenande just uti en koncentrerad plan och sträng kritik. I ytterst kortfattade, men koncist skrifna artiklar meddelar förf. den jämförande och historiska språkforskningens färskaste och säkraste resultat i fråga om de tyska ordens frändskapsförhållanden och älsta — speciellt deras "förhistoriska" — historia. I följd af denna plan har förf. i regeln uteslutit unga och lätt igenkänneliga lånord, en utan tvifvel klok åtgärd, då Weigands arbete just i denna punkt är synnerligen brukbart. Däremot hafva

äldre lånord med synnerlig omsorg och sakkunskap behandlats. Hvad som onekligen strängt taget faller utom arbetets plan är den mängd upplysningar förf. vetat insmuggla angående tyska ords inträngande såsom lån i franskan och italienskan, men dessa notiser äro så värdefulla, att väl ingen lär vilja på dem fota ett klandrande omdöme; speciellt torde förf. härigenom hafva förvärfvat sig många vänner bland romanisterna, som tvifvelsutan kunna hafva mångfaldigt gagn af hans arbete. — Vid jämförelser inom de germanska språkens område är engelskan både i dess äldre och nyare faser med en viss förkärlek indragen i jämförelsen — detta lätt förklarligt, då förf. är en framstående specialist på den engelska lingvistikens fält. Där emot synes det oss verkligen, som om de nordiska språken vore en smula styfnoderligt behandlade, ty under det att de mot ett tyskt ord svarande (forn)västgermanska formerna vanligen rätt fullständigt anföras, utelämnas ofta det dithörande nordiska ordet, stundom äfven i sådana fall, då just detta kunde vara af särskildt intresse. Härtill kommer, att förf. tydligen icke är synnerligen hemmastadd i de östnordiska språken, ty dels citerar han icke sällan oriktiga former — detta säkerligen beroende på dåliga källor och på förväxling af dialektiskt ordförråd med riksspråkets —, dels tyckes han icke hafva tillräckligt beaktat åtskillig på dessa språk författad tidskriftsliteratur. Annars synes oss förf. förtjäna loford just för sin gedigna beläsenhet inom den etymologiska literaturen. — An mer måste prisas den kritiska takt förf. ådagalägger, när det gäller att uti denna etymologiska literaturs "embarras de richesse" taga sitt parti. Men så är förf. också odisputabelt en af de mest skolade och mest löflesbringande yngre anhängarne af den s. k. junggrammatiska riktningen, hvars styrka just ligger i dess kritiska metod och dess skepsis gentemot alla lingvistiska utopier och öfverspända försök i etymologisk paleontologi. Ingenstädes är denna nykterhet och försiktighet mera på sin plats än i den etymologiska ordboken, som mången gång fått utgöra ett tillhåll för diletantiska hugskott. Att Kluge tillämpat denna stränga kritik äfven emot de många nya etymologier han själf vid olika tillfällen projekterat, förtjänar särskildt erkännande i betraktande där af att det ingalunda beror på bristande djärfhet vid uppställandet af vetenskapliga hypoteser, en egenskap som förf:s föregående arbeten tvärtom visat honom vara i ovanligt hög grad i besittning af.

Klart är, att mot ett arbete af den art som förevarande — det må vara så förträffligt som helst — kunna alltid en mängd anmärkingar framställas rörande detaljerna. Så kunde nog också anmälaren här framdraga många punkter som äro afgjordt oriktiga eller ock delvis inexakta, men då dessa felaktigheter äro af en försvinnande ringa betydelse i jämförelse med arbetets stora förtjänster, och då anmälaren är öfvertygad om att en ny reviderad upplaga ej låter länge vänta på sig, anser han ej lämpligt att på detta ställe inkräkta på utrymmet med detaljanmärkingar, som för öfrigt borde göras fullständiga, om de skulle hafva åsyftadt gagn, nämligen att öka arbetets brukbarhet.

Såsom inledning till ordboken ger oss förf. en mycket kortfattad historisk öfverblick öfver det tyska ordförrådet. Denna inledning synes oss lämpligen kunna hafva gjorts dels något utförligare, dels något mindre populär. Ty att ett sådant arbete som en etymologisk ordbok aldrig kan

blifva i egentlig mening populärt, ligger i sakens natur, och det synes då vara föga vunnet med att anslå denna ton på några få blad som väl ingen lär läsa isolerade. — Arbetet avslutas med en af en Upsaliensare, fil. kand. Er. Anderson utarbetad förteckning å de i ordboken behandlade grekiska, latinska, italienska, franska och engelska orden. Vi inse icke, hvarför ej detta register utsträcks till de öfriga språk, som i ordboken äro representerade. Säkert är, att mången skulle hafva blifvit mycket tacksam därför. — Utstyrseln är förträfflig och priset i förhållande därtill synnerligen billigt. Tryckfel förekomma endast få och obetydliga. — Vi skiljas från arbetet under uttalandet af den lifliga förhoppning, att det måtte vinna den allmänna uppmärksamhet och stora spridning, det så väl förtjänar. För germanisten — ja, man torde kunna säga för lingvisten — ex professo är det rent af outhärligt.

Adolf Noreen.

Genmäle.

Om undertecknad tror sig böra med några ord besvara en kritik, som han i tidningens 3 num. funnit öfver ett af honom utgifvet arbete: Det nyhögtyska uttalet m. m., så sker det ej, emedan han anser sig ha skäl att klaga öfver för sträng dom — han är tvärtom rätt belåten med granskarens slutomdöme, liksom han är tacksam för åtskilliga goda anmärkingar — utan emedan granskaren tvifvelsutan råkat att misstaga sig i några punkter. Så tyckas de mot framställningen af uttalet af *e* gjorda anmärkningarna bero på ett missförstånd. Ty om gransk. ej vill medgifva, att de under 3:o anförda orden (med lång vokal) ha öppet ljud, så måste han med öppna ljudet af *e* mena något helt annat än förf. Törhända föresväfvar det honom, att förf. sagt, att det normala ljudet af *e* i dessa ord vore mycket "öppet och bredt" d. v. s. just det som förf. sagt, att det icke är. Den af granskaren krädda hemuln för öppet ljud (enligt författarens beskrifning) har han i Sanders' Wörterbuch, som har *Rède, sehen, zéhn, Féder* m. m., med hvilken beteckning Sanders utmärker öppet ljud. Till och med i Hannover, der *e* uttalas med slutet ljud i en massa andra ord än dem förf. uppräknat, uttalas *Feder* med öppet ljud (Herm. Huss, Das Deutsche im Munde des Hannoveraners), ett sakförhållande, som passande får sin förklaring genom det medelhögtyska *védere*, som således ej står som tomt prål. Hvad gransk. anmärker om *gäbe* och *gebe* sammanfaller ju med hvad förf. säger. Det något om vokalernas fysiologi, som granskaren saknar, förekommer s. 20 anm. 2. Kanhända hade dock de öfriga anmärkningarna, som gransk. säger sig ha funnit läran om vokalerna gifva anledning till, varit af större bätnad. Ty förf. vill ej neka till, att ur strängt vetenskaplig synpunkt sedd denna afdelning torde lemna åtskilligt öfrigt att önska, men han har af flera skäl, bland annat det, att han annars troligtvis nödgats att afknappa på den enligt hans förmenande i högre grad behöfliga redogörelsen för konsonantljuden, inskränkt sig till att lemna en om ock kort, dock i praktiskt hänseende någorlunda tillräcklig framställning af vokalljuden. Herr Westerns arbete har först gransk. gjort förf. uppmärksam på, och för öfrigt hade det väl ej lemnat pressen, då författarens arbete skrefs (förra halfåret 1882), kunde sålunda ej tjäna som mönster. Granskarens uttalade farhåga, att kvantitet och

röststyrka blifvit förväxlade, har väl ej mycket att betyda; förväxlade äro näml. kvantitet och röststyrka ej i den mening, att de äro förblandade, såsom hvarje läsare tydligen kan se (s. 37 o. 62). Med framställningen af konsonantljuden tyckes gransk. vara bäst belåten. Förf. måste för öfrigt erkänna, att det yttrandet att "k i lack bildas mycket längre ner i strupen än i leck" förtjänar namn af en "besynnerlighet"; hvad de öfriga antydda felaktigheterna i denna del af arbetet angår, hoppas han dock, att de icke äro fullt så fula — lapsus calami el. orättade tryckfel. Att granskaren försmått att välja denna svaga sida hos boken som anfallspunkt, därför är förf. honom tacksam. Och då något annat sätt att afhjälpa denna brist nu ej återstår, vågar förf. ödmjukeligen anhålla, att tidningen ville intaga följande rättelser af de mera förvillande tryckfelen.

s. 9 r. 13	uppfir.	står: längre ner i strupen m. m. bör vara;	
		k i Lack bildas längre tillbaka i munnen än k i leck	
s. 23 r. 2	nedifr.	står: <i>tzix'</i>	bör vara: <i>zix'</i>
s. 24 r. 6	„	utgår <i>logen</i>	
s. 35 r. 3	„	står: <i>wildenzen,</i>	„ <i>wildenzen;</i>
s. 36 r. 12	„	„ <i>delen</i>	„ <i>leden</i>
s. 38 r. 3	„	„ <i>herzinnig</i>	„ <i>herzinnig</i>
s. 42 r. 1	„	„ <i>unterhandeln</i>	„ <i>unterhandeln</i>
s. 45 r. 1	„	„ <i>umreiten</i>	„ <i>umreiten</i>
s. 46 r. 8	uppfir.	„ — <i>einen</i>	„ (<i>einen</i>).

Stockholm d. 27 nov. 1883.

L. Berger.

Rydqvist, Johan Er., Svenska språkets lagar. Kritisk afhandling. Sjette bandet, efter författarens död utgivet af *K. F. Söderwall*. VI + 548 ss. 8:o. Stockholm, F. & G. Beijers förlag. Pr. 10 kr.

Weinhold, Karl, Mittelhochdeutsche Grammatik; zweite Ausg.; 612 ss. Paderborn. Ferd. Schöningh. Pr. 8 m.

Med snaraste utkommer "Elemente der Phonetik (deutsch, englisch, französisch) mit Rücksicht af die Bedürfnisse der Lehrpraxis" af *Wilhelm Vietor*, den bekante läroboksförfattaren och fonetikern.

Arkiv för nordisk filologi; II B., 1 h. Innehåll: *Julius Hoffory*, Oldnordiske Consonantstudier, s. 1—96.

Naturvetenskap.

Richter M. M. Tabellen der Kohlenstoffverbindungen nach deren empirischer Zusammensetzung geordnet. Berlin. Verlag von Robert Oppenheim. 1884. 517 ss. Pris M. 11,00.

Arbetet är indelat i 3 delar. Den första utgöres af en tabell, upptagande alla till medio af maj 1883 analyserade organiska föreningar, ordnade efter deras empiriska sammansättning och med angifvande af deras smältpunkt, kokpunkt, salter och "möjligast fullständiga literatur" — den senare dock för så vidt den ej är altför vidlyftig. Den andra delen utgör en sammanställning af alla kända kolväten och är blott ett utdrag ur den första. Såsom bihang finnes upptagen en tabell öfver procentiska sammansättningen hos alla tänkbara kolväten, innehållande till och med 30 kolatomer. Den tredje delen innehåller register, angifvande den empiriska formeln för hvarje förening, dock upptagande blott stamsubstanser, ej derivat. Erinnrar man sig för tillfället ej en

förenings formel, hvilket är nödvändigt för begagnandet af första tabellen, uppsöker man densamma i registret och kan därefter lätt finna dess plats i första delen. Ideen är ny och genomförd på ett praktiskt sätt. Uppgifterna äro hämtade, såvidt möjligt, från originaluppsatser och torde därför med få undantag vara korrekta.

Arbetet är afsedt att i sin mån undanröjda svårigheten att öfverskåda det kolossala förrådet af kolföreningar. Samma problem har redan många gånger uppställt och lösts af olika författare på olika sätt men med skiftande framgång, utan all fråga dock bäst af prof. Beilstein i hans helt nyligen i denna tidskrift anmälda "Handbuch der org. Chemie." Författaren erkänner äfven i företalet detta verks utomordentligt stora förtjänster och vill blott hafva sitt eget arbete betraktadt såsom "eine Ergänzung desselben." Och i själfva verket är det ock ett komplement till detsamma, ty det fyller ett behof vid sidan af detta. Om man t. ex. på ett eller annat sätt erhållit en förening, om hvars konstitution man ingenting känner, men hvars empiriska sammansättning man genom analys uttrönt, så kan man omedelbart genom en blick i dessa tabeller erfara, huruvida den föreliggande föreningen är identisk med någon förut kend kropp eller ej. Detta låter sig icke göra med tillhjälp af Beilsteins eller någon annans handbok, då i dessa föreningsarna af samma sammansättning kunna vara spridda på 20, 30, 40 ja än flera olika ställen.

Vi kallade antalet bekanta kolföreningar kolossalt. Förf. har meddelat en tabell, angifvande antalet föreningar för hvarje tal kolatomer, som ingå i molekyl. Det visar sig af denna intressanta statistik, att antalet *analyserade* organiska föreningar, för hvilka en formel kunnat uppställas, oberäknadt hela antalet salter af organiska syror och baser uppgår till ej mindre än 15,933. Häraf utgöra föreningsarna af blott de två elementen kol och väte, de s. k. kolvätena 652. Antalet isomerer, d. v. s. olika kroppar af samma procentiska sammansättning visar sig ofta vara öfverraskande stort. Af formeln $C_8 H_8 O_3$ äro t. ex. f. n. 36, af $C_6 H_{10} O_5$ 47, af $C_{10} H_{12} O_3$ 48, af $C_9 H_{10} O_3$ 55 och af $C_{10} H_{16}$ 101 isomerer bekanta.

O. W—n.

Reusch, Hans H., Die Fossilien führenden krystallinischen Schiefer von Bergen in Norwegen. Autoriserte deutsche Ausgabe von *Richard Baldauf*. Mit 1 geologischer Karte und 92 Holzschnitten. IV + 134 ss., 8:o. Leipzig. Wilhelm Engelmann.

Peters, C. F. W. Die Fixsterne. Mit 69 Figuren in Holzstich. 169 ss., liten 8:o. Leipzig. G. Freytag. Prag. F. Tempsky. Pr. 1 m. (bunden). — B. 16 i "Das Wissen der Gegenwart".

Unser wissen von der Erde. Allgemeine Erdkunde oder astronomische und physische Geographie, Geologie und Biologie. Ferner in Anschluss hieran Specielle Erdkunde oder die Länderbeschreibung der fünf Welttheile. Herausgegeben von hervorragenden Fachgelehrten. I Band: Allgemeine Erdkunde von *Dr J. Hann*, *Dr F. von Hochstetter* und *Dr A. Pokorny*. Mit vielen Abbildungen und Karten in Holzstich und Farbendruck. 1—2 Lieferung. 48 ss., stor 8:o. Leipzig. G. Freytag. Pr. jeder Lieferung 90 pf.

Cleve, P. T., Kemiskt handlexikon. H. 2; 48 ss. li-

ten 8:o. Sthlm. Jos. Seligmann & k:o. Pr. 50 öre. (Samling af facklexika III).

Tidskrift for Physik og Chemi, udg. af Aug. Thomsen. Kjøbenhavn. 2 R. IV. 10. Atmosfærens Tilstand under Uveir. Udladningsphænomener ved et Chlorsølvbatteri. Om Iltens Fortætning til Vædske og Frysning af Svovlkulstoff og Alkohol. Fortætning af Dampen ved Puzzolis Fumaroler. I. Kjeldahl's nye Methode til Kvælstofbestemmelse i organiske Stoffer. P. Claesson's nye Methode til at karakterisere Aminernes og Phosphinernes Natur og til at skjelne mellem Monamider og Diamider. Nogle Grundstoffers Atomvægt. Cellulosens Gjæringer. Om Sumpgasgjæringen. Om Theorien for Brødgjæringen. Ny method til Fabrikation af Papirmasse. Mindre Meddelelser.

Diverse.

Pedagogisk tidskrift, 1883. H. 11. V., Omstændigheder att beaktas af läroverkskomitén. Ett afslutningstal. *E. H.*, Bref i pedagogiska ämnen. Läraremötet i Vesterås. *Jos. Müller*, Några ord om om franska läseböcker. *Alex. E. Widholm*, Genmäle. *H.*, Nordisk Revy. Underdånigt memorial i den akademiska examensfrågan. Kongl. beslut. Personalnotiser.

Tidskrift utgifven af Pedagogiska föreningen i Finland. XX. 4. *Nils af Ursin*, Läran om det latinska verbet tidsförhållanden. 4 ss. *K. G. Leinberg*, Jvaskylän seminarin rakennuksista. 8 ss. Referater af Pedagogiska föreningens förhandlingar den 1, 4 och 6 Dec. 1882. Anmälningar: *J. L. Runeberg*, Elgskytterne, Hanna, Julqvällen, Nadeschda, Kung Fjalar (skolupplaga), anm. af *L. E. H. Paul*, Tysk språklära, 2 uppl., anm. af *Edla Winberg*. *O. Svahn*, Språkljud och quantitativ betoning i högsvenskan. Lärobok i välläsning, anm. af *E. L. C. M. Lindfors*, Fransk läsebok, anm. af *L. L. L.* — Notiser.

Skolan och hemmet. Samling af uppsatser rörande uppfostran och undervisning, utgifven af *Carl Kastman*. 3. Innehåll: *Reinhold Geijer*, Om bildning och uppfostran i det gamla Hellas; 79 ss. *V. E. Schultz*, Grammatiska iakttagelser; 21 ss. *Claes Bratt*, Om öfversträngning i våra skolor samt kroppsöfningar såsom medel deremot; 14 ss. *Isidor Flodström*, Språkfysiologiens enklaste begrepp; 13 ss. *Carl K--n*, Om åskådningsöfningar vid den första undervisningen; 28 ss. *Sixten von Friesen*, Om användandet af undervisningsmateriel; 10 ss. *Sigfrid Almquist*, Om undervisningen i naturkunnighet; 18 ss. — Sthlm. P. A. Norstedt & Söner. Pr. 2,25.

Finsk Tidskrift, utg. af *C. G. Estlander* m. fl., XV. 5. *Theodor Lindh*, Är statskyrkan i Finland en luthersk kyrka? 19 ss. *F. J. Wiik*, Om A. E. Nordenskiöld's nya geogenetiska teori. 16 ss. m. m. — *Otman*, Äldre Västgötalagen öfversatt och förklarad, anm. af *A. O. Freudenthal*. *A. O. F(reudenthal)*, Skrock och vidskepliga bruk hos svenska allmogen i Vasabygden, anm. af *K. Lindström*, m. m.

Nordisk Tidskrift for Filologi. N. R. VI, 2. *K. Ahlén*, Studier i den homeriska betydelseläran. Om betydelsens utvidgn. och inskränkn. 49 ss. *E. Gigas*, En spansk Marsk Stig. 24 ss. Mindre meddelelser: *J. P. Bang*, *Ovid*.

Metam. III. 93, 94. *Densamme*, Et Wesenbergianum. Anmeldelser: *C. W. Smith*, Russisk Litteraturhistorie, anm. af *J. Grot. Schou Bruun*, Græsk Grammatik til Skolebrug. *C. J. Lindeqvist*, Græsk gram., anm. af *V. K. L. G. Nilsson*, Fornisl. gram. H. 2, anm. af *J. Hoffory*. *Hj. Edgren*, Sanskritspråkets formlära, anm. af *S. Sörensen*. *O. Brenner*, Til försvar. *O. Hoppe*, Genmäle.

Universitetsangelägenheter.

Upsala.

Större konsistoriet.

7 nov. Enligt skrifvelse af den 3 i denna månad hade Hr Erkebiskopen m. m. dr. *A. N. Sundberg*, i enlighet med hvad inspektor för *Oskar Ekman Gustaf Adolfs-donation*, professor *K. H. Gez. von Schéele* hemställt och den filosofiska fakultetens godkänt, med stöd af § 5 i de för nämnda donation gällande föreskrifter funnit skäligt att af samma donations besparade medel tillerkänna teol. docenten *J. August Ekman* ett premium å 500 kronor, som förliden gårdag, *Gustaf Adolfs dödsdag*, blifvit till docenten *Ekman* mot kvitterad anordning öfverlemnade.

Till riksstatens utrikes resestipendier för år 1884, det ena å 2000 och det andra å 1500 kr., hade inom kungjord ansökningstid anmält sig: prof. *O. F. Myrberg*, doc. *A. F. Berger*, doc. *S. A. H. Sjögren*, doc. *H. Bergstedt*, doc. *A. L. A. Söderblom*, doc. *C. M. Thordén*, doc. *J. A. Lundell*, doc. *J. H. E. Schück* och fil. kand. *K. F. Johansson*. Under diskussionen vid ärendets behandling begärde prof. *Hammarstrand*, att uti protokollet måtte inflyta ett af honom skriftligen uppsatt yttrande så lydande.

”Bland de riksdagspetita, hvilka det större akad. konsistoriet denna höst beslutit framställa, har det äfven uttalat sin önskan, att vid härvarande universitet antingen en extra ordinarie professor i slaviska språk måtte inrättas, eller ett årligt anslag af 2500 kronor beviljas åt någon af universitetets lärare, som vore lämplig att hålla offentliga föreläsningar i nämnda språkvetenskap. Att docenten *Lundell* är den person, som, om detta alternativa förslag bifalles, i främsta rummet bör komma i fråga, vare sig till erhållande af den nämnda extra ordinarie professuren, eller till hållande af offentliga föreläsningar i slaviska språk, torde väl vara en sak, hvarom meningarne bland konsistoriets medlemmar icke äro delade. Men det synes mig då också vara en plikt för konsistoriet, att, så vidt på detsamma ankommer, söka bereda docenten *Lundell* det af honom sökta tillfället att genom resor och forskningar i utlandet förkofra sina insikter i slaviska språk och i detta ämne förvärfa den största möjliga skicklighet, på det hans verksamhet såsom lärare i ämnet, om han, såsom antagligt är, därtill utses, må blifva desto mer fruktbringande. Det varma nit och intresse för språkforskning, som docenten *Lundell* under sin fleråriga vistelse vid universitetet ständigt ådagalagt och den stora begåfning härför, han redan röjt, innebär en borgen för, att han skall göra skäl för ett af de nu lediga riksstatens resestipendier, om han skulle utses till dess innehafvare. Därtill kommer, att han af intresse för de slaviska språkens studium redan på egen bekostnad företagit en resa till Ryssland och det vore då i min tanke orätt, att, då ett lämpligt tillfälle därtill erbjuder sig, icke bereda honom tillfälle att i utlandet fortsätta dessa sina studier, genom hvilka han såsom lärare säkerligen skulle kunna bereda universitetet, den studerande ungdomen och fäderneslandet ganska stort gagn. På grund af det ofvan anförda anser jag mig böra förorda docenten *Lundell* till erhållande af ett af de båda nu lediga riksstatens resestipendier och helst det större af dem“ —

hvarrefter, med hänsyn till det gagn, som enligt de ingifna reseplanerna vore att förvänta för vetenskapen och sökandenas egen förkofran i vetenskapligt afseende till erhållande af det större resestipendiet å 2000 kr. prof. *Hammarstrand*, *Clason*, *Alin*, *T. Nordling*, *Häggström*, *V. Nordling* och *Holmgren* eller tillsammans 7 röstade på doc. *Lundell*, prof. *Schultz*, *Lindeqvist*, *Cleve*, *Daug*, *Nyblom*, *Rydin* och *Ribbing* eller likaledes

7 på doc. Söderblom samt proff. von Schéele, Hagberg, Hedenius, Rabenius och rektor, prof. Sahlin eller tillsammans 5 på prof. Myrberg.

Då genom denna omröstning docenterna Lundell och Söderblom, som fått de flesta rösterna, erhållit lika röstetal, anställdes förnyad omröstning mellan förenämde tvänne docenter, därvid omröstningen utföll sålunda, att proff. Hammarstrand, Clason, Alin, v. Schéele, T. Nordling, Häggström, Hagberg, V. Nordling, Holmgren och Hedenius eller tillsammans 10 röstade på doc. Lundell samt proff. Schultz, Lundquist, Cleve, Daug, Nyblom, Rydin, Rabenius, Ribbing och rektor prof. Sahlin eller tillsammans 9 på doc. Söderblom, hvarigenom det större akademiska konsistoriet sålunda beslutat för sin del föreslå doc. Lundell till erhållande af det större riksstatsens utrikes resestipendium.

Vid härefter företagen omröstning för tillsättning af det mindre af ifrågavarande resestipendier röstade proff. Hammarstrand, v. Schéele, Schultz, T. Nordling, Lundquist, Häggström, Cleve, Hagberg, Daug, V. Nordling, Nyblom, Holmgren, Hedenius, Rydin, Rabenius, Ribbing och rektor, prof. Sahlin eller tillsammans 17 å doc. Söderblom samt prof. Clason på doc. Sjögren och prof. Alin på doc. Thordén, hvarigenom sålunda det större konsistoriet beslutat att till erhållande af riksstatsens utrikes mindre resestipendium förorda doc. Söderblom.

21 nov. Uppsattes förslag till flere lediga stipendier.

Juridiska fakulteten.

24 nov. Aflades juris utr. kandidatexamen af fil. kand. C. Leyonmark, Sthm., studd. J. Nordenfeldt, Sthm. och K. Johanson, västg.

S. d. Tilldelades fakultetens premium fil. kand. K. E. Kinnander, Sthm.

Medicinska fakulteten:

13 okt. Anställdes med. licentiatexamen med kandidat S. Bayer, stockh.

Anmäldes, att licentiat R. Hogner disputerat för med. doktorsgrad.

Beslöt aflåta lyckönskan till E. Du Bois Reymonds 25-årsjubileum.

Anmäldes förordnande för A. G. Wide att vara underkirurg och för Th. Floderus att vara amanuens vid kirurgiska kliniken. Anmäldes reseberättelse af Hvasserska stipendiaten A. von Stapelmohr.

28 nov. Beslöt utlåtande om docenten O. V. Peterssons kompetens till sökta e. o. professuren i pediatrik och praktisk medicin.

Beslöt föreslå doc. Bergman till att fortfarande under ytterligare fem år vara intendent vid Sättra brunn.

Till riksdagsstipendiater utsågos M. Bohmansson, V. Lindvall och K. V. Starke.

Beslöt inforordrat yttrande öfver med. dr Anton Nyströms ansökan om statsunderstöd för att fullborda ett arbete om härsjukdomar.

Beslöt inforordrat yttrande öfver ansökan af tre studerande om tillstånd att efter kandidatexamen vid karolinska institutet få, senare än fastställd studieplan tillåter, börja tjänstgöring å akademiska sjukhuset.

7 dec. Anställdes licentiatexamen med H. Johnson, värml. och A. G. Hedberg, värml.

Filosofiska fakulteten:

3 dec. Bedömdes de latinska skrifprof, som aflagts 19 och 20 november.

S. d. I öfverensstämmelse med af filosofiska fakulteten i Lund fattadt beslut beslöt härvarande fakultet göra hemställan om följande förändringar i universitetets statuter, nämligen

1:o) att statuternas 130, 131 §§ måtte så ändras, att medicinsk-filosofisk och juridisk-filosofisk examen finge afläggas inför en kommission af examinatorerna med fakultetens dekanus som ordförande.

2:o) att Statuternas 59 § måtte så ändras, att det för beslutsfattande erforderliga antalet medlemmar af filosofiska fakulteten, i likhet med hvad som är stadgadt för det större konsistoriet, måtte bestämmas till ett antal af 7, medan 5 medlemmar skulle erfordras för beslutsfattande inom sektionerna, alt dekanus inberäknad.

3:o) att i statuternas 39 § måtte ingå orden "efter vederbörande fakultets, sektionens eller myndighets hörande" i stället för nuvarande lydelse, hvarigenom föresläende af tjänstgörings-

betyg förläggas till sektionerna istället för filosofiska fakulteten.

S. d. Till kunglig stipendiat i vetenskapsrummet fysik utsågs fil. kand. K. G. Olsson, SN.

S. d. Till examinator i latin i stället för prof. F. W. Häggström, hvilken såsom censor komme att vara frånvarande under senare delen af examensperioden, beslöt fakulteten föreslå doc. C. E. Sandström.

Humanistiska sektionen:

21 nov. Bedömdes de af filosofie licentiaterna O. H. v. Feilitzen Ö. G. och P. J. Österberg Värml., utgifna gradualafhandlingarna, den förres: "Li ver del Juise, en fornfransk predikan", den senares: "De structura verborum cum praepositionibus compositorum quæ exstant apud C. Valerium Flaccum, P. Papinium Statium, M. Valerium Martialem".

S. d. Föreslog sektionen doc. A. G. Noreen till innehafvare af ett ledigt rörligt docentstipendium efter doc. A. N. Lundström.

28 nov. Beslöt sektionen antaga ett af prof. C. Y. Sahlin väkt förslag om tillökning i de tjänstgöringspenningar, som äro åt ordinarie och e. o. professorers vikarier anslagna.

S. d. Bedömdes en af fil. lic. P. Sondén för filosofiska graden utgifven gradualafhandling: "Nils Bielke och det svenska kavalleriet 1644—1679".

S. d. Beslöt sektionen hos kanslern göra hemställan om fil. lic. O. O. H. v. Feilitzens anställning som docent i romanska språk vid universitetet.

4 Dec. Aflades fil. lic. examen af fil. kand. N. F. Nilén Gtbg.

S. d. Beslöt sektionen föreslå doc. C. V. Wahlund till ett ledigt rörligt docentstipendium efter e. o. prof. Kjellman.

S. d. Tillstyrkte sektionen en underdånig ansökan af doc. K. Piehl att af statsmedel erhålla ett understöd å 1,000 kronor för fullföljande af vetenskapliga studier i Egypten.

S. d. Tillstyrkte sektionen ett af prof. E. Löjstedt väkt förslag om ett årligt anslag å 1,500 kronor af universitetets medel att utgå under 3 år åt doc. A. O. Danielsson mot skyldighet att 2 timmar i veckan offentligen föreläsa latinsk och grekisk grammatik från den jämförande indoeuropeiska språkforskningens synpunkt.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen:

9 nov. Tillkännagafs, att kanslern under den 5 nov. beviljat tjänstledighet för prof. T. Fries från föreläsningar under nov. månad samt förordnat doc. A. N. Lundström att under samma månad uppehålla nämnda föreläsningsskyldighet, samt att kanslern samma dag tilldelat doc. C. Bovallius, såsom e. o. amanuens vid zootomiska laboratoriet, ett arvode af 500 kr för innevarande läsår.

14 nov. Aflades fil. lic. ex. af fil. kandidaterna C. G. Finemah, gotl., och K. P. T. Bohlin, sthm.

3 dec. Beslöt sektionen att till det efter doc. Lundström lediga rörliga docentstipendiet föreslå doc. C. Bovallius.

Akademiskt tryck.

Sahlin, C. Y. Om andlig frihet. Inbjudningsskrift till Upsala universitets minnesfest öfver Martin Luther. Ups. 1883. 8:o, 52 s.

Schéele, K. H. v. Tal vid Ups. universitets minnesfest öfver Martin Luther. Ups. 1883. 8:o.

Holmgren, Fr. Ord till musiken vid Upsala universitets minnesfest öfver Martin Luther d. 10 nov. 1883. Ups. 1883. 8:o 6 s.

Feilitzen, H. v. Li ver del juise. En fornfransk predikan. Ups. 1883. 8:o, CXXXIII + 72 + 27 + 4 s.

Österberg, P. J. De structura verborum cum praepositionibus compositorum quæ exstant apud C. Valerium Flaccum, P. Papinium Statium, M. Valerium Martialem. Sthm 1883. 8:o, 115 s.

Sondén, Per. Nils Bjelke och det svenska kavalleriet 1674—1679. Sthm 1883. 8:o, 205 s.

Berger, Ossian. Om tillsynen å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom samt om förmyndarekamrar enligt svensk rätt. Ups. 1883. 8:o, 144 ss.

Fehr, Isak. Studier i frihetstidens vitterhet. Den politiska visan jämte meddelanden om censuren och utländsk litteratur i Sverige. Ups. 1883. 8:o. V + 98 ss.

Alén, Johan Edvard. Om några derivat af Naftalins α - och β -disulfonsyror. Ups. 1883, 8:o, 70 ss.

Det Språkvetenskapliga Sällskapet har under terminen haft tre sammankomster, hvarvid föredrag hållits öfver följande ämnen: Islands yngre litteratur och språk (kand. R. Arpi). Plan för en dialektologisk topografisk undersökning af Sverige (doc. Lundell). Redogörelse för det äldsta kända latinska glossarium, som blifvit tryckt och författadt i Sverige (doc. Nylander). Om polyglottsamlingar (doc. Lundell, som i sammanhang därmed förevisade prof på en af språkläraren C. G. Zetterqvist gjord sådan af ovanligt stort omfång).

Stockholm.

Föreläsningar i Högre Matematik. Under nästinstundande vårtermin kommer den bekanta matematikern fru *Kowalevsky*, född *Corvin-Krukovskoi* att för en krets af lärjungar tillhörande *Stockholms högskola* enskildt och på tyska språket föreläsa öfver *Teorien för partiella differentialekvationer*. Anmälningar till afhörande af föreläsningarna, hvilka äro kostnadsfria, mottagas af professor *Mittag-Leffler*.

Stockholms högskola.

Föreläsningar vårterminen 1884.

Prof. *Mittag-Leffler*: *Teorien för lineära homogena differentialekvationer* (onsdagar och lördagar $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1).

Prof. *Brøgger*: *Norges Geologi* (onsdagar och lördagar 2—3).

Prof. *Varming*: *Växtanatomi* (tisdagar och fredagar $\frac{1}{2}$ 7— $\frac{1}{2}$ 8).

Prof. *Holmgren*: *Dynamik* (måndagar och torsdagar $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{2}$ 7).

Prof. *Rubénsson*: avslutar kursen om de elektriska storheterna. Därefter: öfver ämne som framdeles kommer att tillkännagifvas.

Dr *Leche*: *Djurrikets system* (IV. Maskar. Leddjur) (tisdagar och fredagar $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{2}$ 7).

Dr *Pettersson*: *Oorganisk kemi* (elementen af 7:de och 8:de gruppen i *Mendeléw's system*) (måndagar och torsdagar $\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{2}$ 7). Dessutom meddelas undervisning af:

G. E. Forsberg i kemi vid de praktiska öfningarna på laboratoriet.

Dr *Hamberg* i fysik.

Dr *Borenius* i matematik.

Dr *A. N. Lundström* i botanik.

Terminen börjar den 1 febr.

Kristiania.

5 nov. d. A. uddelte det akademiske Kollegium Universitetets saakaldte "almindelige Stipendier for Halvaaret Oktbr 1883—April 1884 med et Beløb af ca Kr. 7000.

10 nov. hötideligholdt Universitetet Martin Luthers 400-åriga Födelsdag. Festtalen holdtes af Professor, Dr. theol. *Gisle Johnson*, Kantaten var författad af Prof. *L. Dietrichsson* og sat i musik af Organist *O. Winter-Hjelm*.

23 nov. afgav det akademiske Kollegium til Kirkedepartementet Kontinuations-Indberetning fra: Deputationen for Examen artium, ifølge hvilken ialt 221 Kandidater havde fuldendte klassisk og 113 den reale Examen artium. De Studerendes Antal skulde altsaa efter dette være forøget med 334.

26 nov. blev stud. philol. *Frederik Olsen* ansat som Amanuensis ved Universitets-Biblioteket med en aarlig Løn af Kr. 1800.

A. C. Drolsum.

København.

Personalforhold.

Ved kgl. resol. af 27 novbr er det overdraget distriktslæge, dr. med. *Ditlevsen* i Lyngby i foraars halvaaret 1884 at holde forelæsninger og øvelser ved universitetet over almindelig histologi mod et vederlag af 925 kr. af universitetets konto til videnskabelige formaals fremme.

Priskonkurrencer.

For 1883—84 ere følgende prisopgaver fastsatte:

Theologi: At give en historisk kritisk Fremstilling af de vigtigste Opfattelser, som ere fremkomne i Kirken om Menne-

skenes Tilstand mellem Døden og Opstandelsen, og undersøge, hvorvidt der ud af Skriftens Antydninger og Kristendommens almindelige Grundtanker lader sig udlede nogen Lære om dette Spørgsmaal.

Lovkyndighed: Der ønskes en Undersøgelse efter Sagens Natur og nordisk Ret af det Spørgsmaal, hvorvidt en sekundær Sikkerhedsret forbedres derved, at en forudgaaende Sikkerhedsret i samme Ting ophører formedelst Fordringens Betaling eller af anden Grund.

Statsvidenskab: Hvorvidt bestemmes Ombytningsforholdet i den internationale Handel af andre Love end dem, der beherske Omsætningen inden for det enkelte Samfunds Grænser.

Lægevidenskab: Der ønskes en paa egne Forsøg støttet Sammenligning af den Grad af Nøjagtighed, som kan opnaas ved Urinstoffets kvantitative Bestemmelse ved de forskjellige Metoder, som benyttes eller kunne benyttes ved fysiologiske og patologiske Undersøgelser.

Filosofi: Der ønskes en Fremstilling af Auguste Comte's Positivisme og en Undersøgelse af dens filosofiske Betydning.

Historie: Tiggermunkenes Historie i Danmark.

Klassisk Filologi: Der forlanges en dansk Oversættelse og en paa Latin affattet kritisk Kommentar til Skriftet: *De bello Alexandrino*.

Liber de bello Alexandrino Danice vertatur et commentario latine scripto illustratur.

Osterlandsk Filologi: Dannelsen og Brugen af Præpositionerne i Sanskrit uden for Sammensætning med Verber.

Nordisk Filologi: Med hvilken Ret kan man paastaa, at det skandinaviske Norden har haft et folles Sprog, hvorfra de nyere skandinaviske Sprog stamme.

Fransk Filologi: En Oversigt over de Ord af græsk Oprindelse eller med græske Bestanddele, der til forskjellige Tider og paa forskjellige Maader ere optagne i det franske Sprog.

Mathematik: Theorien af periodiske Kjædebrøker udviklet saaledes, at derved ogsaa er taget Hensyn til E. de Jonquières's Bidrag i *Comptes rendus des séances de l'Académie Française* 1883.

Fysik: En Redegjørelse for de Regelmæssigheder, der finde Sted i faste og flydende Legemers Molekularomfang.

Naturhistorie: En kritisk Fremstilling af Læren om Pseudomorfoser og dens Betydning for Mineralogien og Geognosien.

Anmærkn. Besvarelserne af Opgaven i den klassiske Filologi skulde affattes paa Latin; til alle de øvrige benyttes enten det danske eller det latinske Sprog, efter Forfatterens frie Valg. Afhandlingerne maa indsendes til Universitetets Rektor inden den 1ste December 1884, med Undtagelse af Besvarelserne af den naturhistoriske Opgave, til hvis Indlevering Tiden staaar aaben indtil 1ste December 1885. Adgangen til at vinde Prismedaillen er ikke indskrænket til akademiske Borgere og ubefordrede Kandidater, som ikke staa i noget offentligt eller andet Embede, men staaar aaben for enhver, som uden at have opnaaet fast kongelig Ansættelse paa den Tid, Prisoppgaven besvares, maatte føle sig opfordret til at deltage i Konkurrencen.

De indleverede Exemplarer af Besvarelser, hvilke der tilkjendes Universitetets Guldmedaille eller Akcèsit, indlemmes i Universitetets Arkiv.

Examensfordringer.

(jfr Revyns sp. 189).

I. Dansk.

I. Som Hovedfag. § 1. Examinanden maa have grundigt Kjendskab til det danske Sprog i dets nuværende Skikkelse og til dets Udviklingshistorie (derunder indbefattet dets Dialekter), forbundet med Indsigt i den nordiske Sproghistorie i det hele og Kjendskab til Grundtrækkene af de indoeuropæiske (jafetiske) Sprogs almindelige Historie og til den sammenlignende Sprogvidenskabs Methode; endvidere maa han have nøje Kjendskab til den danske Litteraturs Historie i dens hele Udstrækning med de nødvendige Hovedtræk af Folkets og Kulturens Historie.

For Oldsprogets Vedkommende kræves der en saadan Indsigt i dets Grammatik og Ordforraad, at Examinanden er i Stand til med Lethed at oversætte et ikke for vanskeligt Stykke af en ikke læst Saga. Han maa tillige have en klar og sikker Oversigt over den islandske og den gammelnorske Litteraturs og Kulturs Historie.

Endelig maa han have saa meget Kjendskab til Svensk,

at han med Lethed kan læse en Forfatter fra det 19de Aarhundrede, og at han er fortrolig med Hovedpunkterne af Sprogets og Litteraturens Historie.

§ 2. a) Af ældre Dansk opgives som læst: Halvdelen af Eriks sjællandske Lov, mindst 25 Sider af skaanske Lov i Thorsens Udgave, i Bog af jyske Lov, Brandts gammeldanske Læsebog.

b) Examinanden maa have gjort en enkelt betydeligere Forfatter fra Tiden efter 1700 og hans Stilling i Litteraturen til Gjenstand for særligt Studium. At han med Lethed maa kunne bevæge sig i Litteraturen efter 1500, følger af de i § 1 opstillede Fordringer.

c) I Oldsproget opgives som læst: 1) et Udvalg af den ældre Edda, svarende til Halvdelen af de heroiske Kvad, Gylfaginning, et Udvalg af Skjaldedigtningen af Omfang som Wiséns "Carmina Norrœna". 2) Af den prosaiske Litteratur Heimskringla til Udgangen af Olav den helliges Saga eller et dertil svarende Udvalg af de historiske Sagaer, Njals Saga eller et dertil svarende Udvalg af de islandske Ættesagaer (Versene, der findes i de her nævnte Prosaskrifter, kræves ikke læste), et afsnit af Grågäsen, svarende til omtrent 50 Sider i Finsens Udgave af Konungsbók, samt mindst 20 Kapitler af Kongespejlet.

II. Som Bifag. § 1. Der kræves grundigt Kjendskab til dansk Sprog og Litteratur fra 1500 til Nutiden. Af ældre dansk opgives et Pensum, der svarer til de første 85 Sider i Brandts gammeldanske Læsebog og til Halvdelen af Litteraturprøverne fra 15de Aarhundrede i denne Bog.

§ 2. Examinanden maa have saa meget Kjendskab til Oldsproget i grammatikalsk og lexikalisk Henseende, som kan vindes ved en Grammatik af Omfang som Wimmers oldnordiske Formlære til Skolebrug og ved Læsning af et Pensum Prosa og Poesi, der svarer til samles oldnordiske Læsebog. Desuden maa han have saa megen Indsigt i nyere svensk Sprog og Litteratur, at han med Lethed kan læse en Forfatter fra det 19de Aarhundrede.

2. Latin.

I. Som Hovedfag. § 1. Examinanden skal godtgjøre, at han har en grundig og omfattende grammatikalsk og lexikalisk Kundskab til det latinske Sprog i dets 2 vigtigste Litteraturperioder samt Kundskab til Sprogets Historie, støttet til Kjendskab til Grundtrækkene af de indoeuropæiske (jafetiske) Sprogs almindelige Historie og til den sammenlignende Sprogvidenskabs Methode. Han maa vise, at han har Indsigt i Grundætningerne for Oldtidsskrifternes Kritik og Fortolkning, og til lige skal han have vundet en sammenhængende, videnskabelig Oversigt dels over Oldtidens Historie i Almindelighed, dels over Aandsudviklingens Hovedsider hos Romerne, navnlig den borgerlige Forfatning og Gudelæren samt Litteraturens og Kunstens Historie.

§ 2. Der skal ved Examen opgives et vist Antal Skrifter af den latinske Litteratur, som Examinanden med Omhyggelighed har gennemgaaet under Afbenyttelse af gode Hjælpemidler. Det mindste Pensum, der kan opgives som læst paa denne Maade, er

a) Et Udvalg af Ciceros Skrifter, der omfatter c. 600 Kapitler af de didaktiske (filosofiske eller retoriske) Skrifter, omtrent 500 Kapitler af Talerne, 5 Bøger af Brevene eller et i Omfang dertil svarende Udvalg.

b) Af Sølvalderens ikke-historiske Prosa i alt 100 Sider af en Teubnersk Udgave.

c) Af historiske Forfattere (fra Cæsar og Sallust indtil Tacitus og Suetonius) saa meget som 15 Bøger af Livius, saaledes at der i det mindste skal læses 5 Bøger af denne Forfatter og 5 fuldstændige Bøger af Tacitus.

d) Vergils Æneide, Horats's Ode, Epoder og Breve og saameget som den ene Bog af Satirerne, en Komædie af Plautus og en af Terentius samt et Udvalg af andre Digterværker, svarende til omtrent 4 Bøger af Æneiden.

e) Et enkelt prosaisk og et poetisk Skrift skal Examinanden opgive som dem, i hvilke han i større Detail har dvælet ved den kritisk-hermenevtiske Behandlings Methode.

II. Som Bifag. § 1. Examinanden maa have erhvervet sig en sikker Kundskab i det latinske Sprogs Grammatik efter et Omfang som Madvigs større Lærebog, og han maa have en Oversigt over den latinske Litteraturhistorie og de romerske

Antiquiteter i det mindste efter en Maalestok som den, der er givet ved Tregders og Bojesens Lærebøger heri, samt endelig kjænde Oldtidens Historie i et Omfang, der svarer til Thriges større Lærebog.

§ 2. Examinanden skal opgive som læst:

a) Af Ciceros Taler et Udvalg, der i Omfang svarer til de af Madvig udgivne 10 Taler, og af didaktisk Prosa saa meget som samme Forfatters Skrift de officiis og et Par Bøger af hans Breve samt ca. 50 Sider (i en Teubnersk Udgave) af Seneca, Quintilian eller Plinius den yngre.

b) Af historisk Prosa Cæsars Gallerkrig, Sallusts Catilina og Jugurtha samt 2 større Bøger af Livius og 2 af Tacitus.

c) 4 Bøger af Vergils Æneide, 4 Bøger af Ovid, Horats's Breve og 2 Bøger af Odeerne, en Komædie af Plautus eller Terentius og c. 1000 Vers af Madvigs Anthologi.

III. Græsk.

I. Som Hovedfag. § 1. Mutatis mutandis som § 1 ved Latin som Hovedfag.

§ 2. Der skal ved Examen opgives et vist Antal Skrifter af den græske Litteratur, som Examinanden med Omhyggelighed har gennemgaaet under Afbenyttelse af gode Hjælpemidler nemlig mindst:

a) At den joniske Litteratur i alt 36 Sange af Homers Iliade og Odyssee samt 4 Bøger af Herodot.

b) Af attisk Prosa 2 Bøger af Thukydidens, 200 Textsider i Teubners Udgave af Plato, 1 af Xenophons 3 større Skrifter og af Talerne saameget som Æschines's og Demosthenes's Taler om Kransen.

c) Af Poesi udenfor Homer 2 Tragedier og en Komædie samt 1000 Vers af et anthologisk Udvalg af Lyrikere, iblandt hvilke Pindar og Theokrit ikke maa savnes.

d) Af den græske Litteratur efter Alexander den store et Pensum, der kan gjælde for at svare til et af de større xenophontiske Verker.

e) Et enkelt prosaisk og et poetisk Skrift skal Examinanden opgive som dem, i hvilke han i større Detail har dvælet ved den kritisk-hermenevtiske Behandlings Methode.

II. Som Bifag. § 1. Examinanden maa have vundet Sikkerhed ikke blott i det græske Sprogs Formlære, men ogsaa i Kjendskab til alle vigtigere Sætninger af Syntaxen, og han maa have tilegnet sig en Oversigt over græsk Litteraturhistorie og Gudelære i et Omfang som det, der er givet ved Tregders Lærebøger, samt over de græske Antiquiteter i den Maalestok, som Bojesens Lærebog viser, og han maa kjende Oldtidens Historie i et Omfang, der svarer til Thriges større Lærebog.

§ 2. Som læst af græske Forfatters Skrifter opgives:

e) Af jonisk Litteratur 12 Bøger af Homer samt 2 større Bøger af Herodot.

b) Af attisk Litteratur 4 Bøger af Xenophons Anabasis, 2 Bøger af samme Forfatters Mindeskrift om Sokrates, Platons Apologi og Kriton samt 1 af dennes større Dialoger, endelig 1 Tragedie af Sophokles eller Euripides.

IV. Fransk.

I. Som Hovedfag. § 1. Examinanden skal godtgjøre Indsigt i Hovedtrækkene af Sprogets Udviklingshistorie fra de ældste Tider i Forbindelse med Kjendskab til Grundtrækkene af de indoeuropæiske (jafetiske) Sprogs almindelige Historie og til den sammenlignende Sprogvidenskabs Methode. Han skal fremdeles vise grundig og omfattende Kundskab i Sprogets Grammatik tillige med praktisk Færdighed i at bruge det baade skriftlig og mundtlig. Ligeledes maa Examinanden lægge Evne for Dagen til at forstaa en ikke læst Text af en Forfatter fra Tiden efter det 17de Aarhundredes Begyndelse, og foruden at han maa have en Oversigt over den franske Nationallitteratur Historie, fordres der Kjendskab hos ham till de Kulturtilstande og de Hovedpunkter i Folkets Historie, der danne Baggrunden for Litteraturen.

§ 2. a) Som Grundlag for Studiet af Oldfransk og det franske Sprogs forhold til Latin skal opgives som læst: "Les plus anciens monuments de la langue française" samt anden Text af Omfang som Aucassin et Nicolette eller et tilsvarende Kvantum af en Krestomathi f. Ex. den af Karl Bartsch udgivne. Hvad der opgives, maa ikke være yngre end Joinvilles Tid.

b) Af Fransk fra det 16de Aarhundrede skal opgives 100 Sider af en Krestomathi f. Ex. Darmesteter & Hatzfeld: Le

seizième siècle en France eller et i Kvantum tilsvarende Afsnit af en Forfatter fra dette Aarhundrede.

c) Af den franske Litteratur fra Begyndelsen af 17de Aarhundrede indtil vore Dage kræves nøje Kjendskab til de fremragende Forfattere, saaledes at Examinanden maa have læst i det mindste Skrifter af 10 Forfattere fra forskellige tider og af forskellige Stilarter, dels i Prosa dels i Poesi.

Desuden skal han af det 17de eller 18de Aarhundredes Litteratur særlig have studeret en enkelt Forfatter eller et passende Udvalg af flere i et Omfang af omtrent 400 store Oktavsider, og han skal endvidere opgive et enkelt prosaisk Skrift af en Forfatter i det 19de Aarhundrede med indgaaende Kjendskab til denne Forfatters Stilling i Litteraturen.

d) Den franske Nationallitteraturs Historie skal læses efter et Omfang som det, der er givet ved Demogeots Litteraturhistorie.

II. Som Bifag. § 1. Der kræves Sikkerhed i Sprogets Grammatik i Forbindelse med praktisk Færdighed i at udtrykke sig skriftlig og mundtlig samt Evne til at forstaa en ikke læst prosaisk Text af en Forfatter fra Tiden efter det 17de Aarhundredes Begyndelse. Ogsaa skal Examinanden godtgjøre Kundskaab til den franske Litteraturhistorie i det 16de og følgende Aarhundreder med kortere Overblik over den ældre Tids Litteraturhistorie.

§ 2. a) Examinanden skal med Hensyn til Litteraturen fra 16de Aarhundrede opgive det samme, som kræves, naar Fransk er Hovedfag.

b) Af Litteraturen fra 17de Aarhundredes Begyndelse til vore Dage kræves det samme Kjendskab til de fremragende Forfattere, som hvis Faget er Hovedfag, og der skal opgives som særlig læst et enkelt prosaisk Skrift fra det 19de Aarhundrede med indgaaende Kjendskab til vedkommende Forfatters Stilling i Litteraturen.

c) Litteraturhistorien fra det 16de Aarhundrede af opgives læst i et omfang som efter Demogeots Haandbog.

V. Tysk.

I. Som Hovedfag. § 1. Der kræves af Examinanden Indsigt i Hovedtrækkene af Sprogets Udviklingshistorie fra de ældste Tider i Forbindelse med Kjendskab til Grundtrækkene af de indoeuropæiske (jafetiske) Sprogs almindelige Historie og til den sammenlignende Sprogvidenskabs Methode. Han skal have grundig og omfattende Kundskaab i Sprogets Grammatik tillige med praktisk Færdighed i at bruge det baade skriftlig og mundtlig, saaledes at han skarpt har klaret sig Forskjellen mellem tysk og dansk Sprogbrug. Ikke mindre maa han vise Evne til at forstaa en ikke læst Text af en Forfatter fra Tiden efter Luther (denne incl.), og der fordres Kjendskab til de Kulturtilstande og de Hovedpunkter i Folkets Historie, der danne Baggrunden for Litteraturen i denne Tid. Hertil maa føjes Kundskaab til den tyske Litteraturs Historie og et vist Kjendskab til de vigtigste tyske Dialekter.

§ 2. a) Som Grundlag for Studiet af ældre Tysk og dets Udviklingshistorie skal af Gotisk læses saameget som Fragmenterne af Lukas's Evangelium, og af W. von Wackernagels Deutsches Lesebuch Afsnittet "Althochdeutsch" (til 1100) samt en Tredjedel af Afsnittet "Mittelhochdeutsch".

b) Som Støtte for den Færdighed og Indsigt, der kræves i det Tyske Sprog fra dets Udviklingstid efter Luther (incl.) skal der med Hensyn til Tiden indtil Midten af 18de Aarhundrede læses saa meget som de herhen hørende Afsnit af Wackernagels Deutsches Lesebuch.

c) Af Litteraturen fra Midten af 18de Aarh. indtil Nutiden maa Examinanden have læst i det mindste Skrifter af 10 af Hovedforfatterne fra forskellige Tider og af forskellige Stilarter, dels i Prosa dels i Poesi. Desuden skal han særlig have studeret et enkelt større Skrift af en Forfatter fra dette Tidsrum med indgaaende Kjendskab til denne Forfatters Stilling i Litteraturen.

d) Læsning i de vigtigste Dialekter skal godtgjøres, ved at Examinanden opgiver som læst: Hebel: Allemannische Lieder og Groths Quickborn eller et tilsvarende Kvantum af andre Forfattere i de Hoveddialekter, som repræsenteres ved de her nævnte tvende Skrifter.

e) Litteraturhistorie skal læses i et Omfang som A. F. C. Vilmar: Geschichte der deutschen Nationallitteratur.

II. Som Bifag. § 1. Der kræves Sikkerhed i Kundskaab til Sprogets Grammatik i Forbindelse med praktisk Færdighed

i at bruge Sproget i Skrift og Tale og Evne til at forstaa en ikke læst prosaisk Text af en Forfatter fra Tiden efter Luther (incl.), desuden Kjendskab til Plattysk og at Examinanden kjender Hovedtrækkene af den tyske Litteraturhistorie.

§ 2 a. Examinanden skal opgive som læst fra Tiden efter Luther (incl.) det samme, som læses, naar Tysk er Hovedfag.

b. Af Plattysk opgives af Poesi og Prosa saa meget som Groths Quickborn.

c. Litteraturhistorie skal være læst i et Omfang som det, der er givet ved Abrahams's Lærebog heri.

VI. Engelsk.

I. Som Hovedfag. § 1. Examinanden skal godtgjøre Indsigt i Sprogets Udviklingshistorie fra de ældre Tider (saaledes som f. Ex. fremstillet i R. Morris Historical outlines of English accidence) samt Kjendskab til Grundtrækkene i de indoeuropæiske (jafetiske) Sprogs almindelige Historie og til den sammenlignende Sprogvidenskabs Methode. Fremdeles kræves der, at han har grundig og omfattende Kundskaab i Sprogets Grammatik tillige med praktisk Færdighed i at bruge det baade skriftlig og mundtlig. Ligeledes maa han vise Evne til at forstaa en ikke læst Text af en Forfatter fra Tiden efter Shakespeare (denne incl.), og han maa have Kjendskab til de Kulturtilstande og de Hovedpunkter i Folkets Historie, der danne Baggrunden for Litteraturen i denne Tid. Hertil maa føjes Kundskaab til den engelske Litteraturhistorie og et vist Kjendskab til de Dialektformer af forskjellig Art, der fremtræde i Litteraturen ved Siden af Normalsproget (skotsk og amerikansk).

§ 2 a) Som Grundlag for det historiske Studium af Sproget skal af Angelsaksisk læses saameget som L. C. Müllers "Collectanea anglo-saxonica", baade Prosa og Poesi, og af Engelsk fra Tiden mellem 1150 og Midten af det 16de Aarhundrede saameget som 100 Sider af Morris' og Skeats's "Specimens of Early English" eller et tilsvarende Afsnit af en enkelt Forfatter.

b. Af den engelske Litteratur fra Slutningen af det 16de Aarhundrede indtil vore Dage kræves nøjere Kjendskab til de fremragende Forfattere, saaledes at Examinanden maa have læst i det mindste Skrifter af 10 Forfattere af forskellige Stilarter, dels i Prosa dels i Poesi.

Desuden skal han særlig have studeret mindst et Drama af Shakespeare og af det 17de og 18de Aarhundredes Litteratur en enkelt Forfatter eller et passende Udvalg af flere i et Omfang af omtrent 400 større Oktavsider; han skal endvidere opgive et større Skrift af en Forfatter i det 19de Aarhundrede med indgaaende Kjendskab til denne Forfatters Stilling i Litteraturen.

c) Den engelske Litteraturs Historie læses i et Omfang som f. Ex. W. Spalding "The History of English Literature".

II. Som Bifag. § 1) Der kræves Sikkerhed i Sprogets Grammatik i Forbindelse med praktisk Færdighed i at udtrykke sig skriftlig og mundtlig og Evne til at forstaa en ikke læst prosaisk Text af en Forfatter fra Tiden efter Shakespeare. Ogsaa skal Examinanden godtgjøre Kundskaab til den engelske Litteraturhistorie fra Midten af det 16de Aarhundrede af, med kortere Overblik over de to foregaaende Aarhundreders Litteraturhistorie.

§ 2 a) Af den engelske Litteratur fra Slutningen af det 16de Aarhundrede indtil vore Dage kræves nøjere Kjendskab til de fremragende Forfattere, saaledes at Examinanden maa have læst i det mindste Skrifter af 10 Forfattere af forskellige Stilarter, dels i Prosa dels i Poesi. Derhos skal der opgives som særlig læst et Drama af Shakespeare og et enkelt større Skrift fra det 19de Aarhundrede med indgaaende Kjendskab til vedkommende Forfatters Stilling i Litteraturen.

b) Litteraturhistorien fra Midten af det 16de Aarhundrede, læses i et Omfang som f. Ex. W. Spalding "The History of English Literature".

VII. Historie.

I. Som Hovedfag. § 1) Der kræves af Examinanden, at han har en klar og paalidelig Oversigt over den almindelige Historie, hvorunder indbefattes Kjendskab til Hovedtrækkene af den almindelige Litteratur- og Kulturhistorie. Som nødvendige Led i Kulturhistorien fremhæves Grundtrækkene af den almindelige Statsrets og af de vigtigere nationaløkonomiske Systemers Udvikling i den nyere Tid.

§ 2. Mere indgaaende Kundskaab skal Examinanden godt-

gjøre i Nordens Historie, der maa læres i et Omfang, som samlet omtrent svarer til Allens Haandbog i Fædrelandets Historie og saaledes, at der lægges særlig Vægt paa, hvad der vedrører Danmarks indre Udvikling, fremdeles i Oldtidens eler et af de store moderne Landes Historie (Frankrigs, Englands og Tysklands), som maa læres i et lignende Omfang.

§ 3. Desuden skal der til Prøven opgives en enkelt Periode som særlig lært, saaledes at Examinanden kan vise, at han dels i Almindelighed har Kundskab om de Kilder, paa hvilke Kjendskabet til dette Tidsrum hviler, dels ikke blot har gjort sig bekendt med de nyere videnskabelige Behandlinger af Perioden, men ogsaa har sat sig ind i de vigtigste Kilder. Som Exempler paa Omfanget af saadanne Perioder kan nævnes Grækenlands Historie fra 479—404 og fra 404—338, Roms Historie fra Forbundsfælleskrigen til 44 f. Chr., de juliske Kejsers Historie eller Tiden fra Diocletian til Julians Død, Valdemarernes Tid fra 1157—1241, Danmark-Norges Historie fra 1660—1699, Sveriges fra 1632—1697, Frankrigs Historie under Ludvig XIII, England fra 1629—1660 eller fra 1760—1801, Kejsers Frederik II. af Tyskland, Nederlandene under deres Kamp imod Filip II., Frederik II. af Preussen.

§ 4. Endelig skal Examinanden godtgjøre, at han har Kundskab om den historiske Gransknings Væsen, den historiske Fremstillings forskellige Arter samt passende Kjendskab til de historiske Hjælpevidenskaber og deres Anvendelse. Det opfattes som en Selvfølge, at enhver, der studerer Historie, søger at udanne sit historiske Syn og sin Sans for historisk Fremstilling ved Læsning af fremragende historiske Skriven- ters Arbejder i forskellige Retninger.

II. Som Bifag. Fordringerne ere her de samme, som ere angivne under §§ 1 og 2, naar Faget er Hovedfag.

VIII. Matematik.

1. Som Hovedfag. Examinanden skal godtgjøre grundig Kundskab til

§ 1. a) Arithmetik, Algebra og ren Analyse, indeholdende højere Algebra og Funktionslære, Differentiation og Integration med uendelige smaa og med endelige Differenser;

b) Geometri, nemlig foruden Plangeometri, Stereometri og Trigonometri, analytisk Geometri, saa vel med Parallelkoordinater og polære Koordinater, som med de to Trekantkoordinatsystemer og ren Geometri, indeholdende Læren om projektive Egenskaber og om grafisk Fremstilling af Former i Rummet ved Projektion.

c) Rationel Mekanik.

d) Et kort Omrids af Matematikens Historie, i Forbindelse med hvilket Examinanden maa have gjort sig direkte bekendt med Euklids Elementer og Descartes' Geometri.

Særligt Studium af elementære Lærebøger, saavel danske som fremmede, forudsættes.

§ 2) Fremdeles maa han specielt have studeret et selvvalgt Afsnit indenfor de ovennævnte matematiske Hoveddiscipliner eller angaaende andre dertil knyttede videre Udviklinger i særlige Retninger, hvorved navnlig fordres indgaaende Studium af en eller flere fremragende Forfatteres Arbejder vedrørende saadanne Afsnit.

II. Som Bifag. Der kræves Kundskab til:

a) Arithmetik, Algebra og ren Analyse, indeholdende Hovedsætninger af den højere Algebra og Funktionslære, Differential- og Integralregning;

b) Plangeometri, Stereometri og Trigonometri, analytisk Geometri med retvinklede og polære Koordinater, saavel i Planen som i rummet, og Elementer af den descriptive Geometri;

c) Rationel Mekanik.

Særligt Studium af de elementære Lærebøger, navnlig de danske, forudsættes.

IX. Fysik.

I. Som Hovedfag. § 1. Der fordres af Examinanden en matematisk Begrundelse af de fysiske Love. Omfanget er det, der gives i enhver større Lærebog, nemlig:

a) Mekanisk fysik. Legemernes almindelige Egenskaber, Kræfternes Sammensætning og Opløsning; faste Legemers, Vædskers og Luftarters Ligevægt, derunder indbefattet Haarrørs- virkning og Diffusion; faste Legemers, Vædskers og Luftarters Bevægelse samt Bølgebevægelse og Akustik;

b) Optik. Lysets Tilbagekastning, Brydning, Farveudspredelse (Spektralanalyse), Interferens, Plansætning og kemiske Virkninger. Meteorologisk Optik. Lysets Theori.

c) Varmelære. Legemernes Udvidelse, Smeltning og Fordampning. Dampenes Tryk og Tæthed. Straalevarme og ledet Varme. Varmefylde. Varmens mekaniske Æquivalent.

d) Magnetisme. Grundfænomener. Maaling af de magnetiske Kræfter, Jordens magnetiske Forhold.

e) Elektricitet ved Fordeling og Meddeling. Berørings- elektricitet. Den elektrolytiske Lov. Den elektriske Strøms magnetiske Virkninger og deres Love. Induktion.

f) Oversigt over Fysikens Historie.

g) Der fordres af Examinanden, at han har skaffet sig Færdighed i at foretage de vigtigste fysiske Forsøg, og at han kan gjøre Rede for de væsentlige fysiske Instrumenters Indretning i det enkelte.

Behandlingen af Fysiken bør være omtrent som i Holtens autograferede Forelæsninger over mekanisk og kemisk Fysik samt hans Optik, eller ogsaa som i Wüllners Fysik.

§ 2. Examinanden maa særlig have sat sig ind i et selvvalgt Afsnit indenfor de i § 1 nævnte Grænser, som f. Ex. Virksomhedernes Omsætning, Bølgebevægelse, fysisk Optik, Maaling af Varmemængder, Elektrostatik eller Elektrodynamik.

II. Som Bifag. Kjendskab til de i det foregaaende under a—e anførte Afsnit, men i mindre Omfang, omtrent som i Christies Lærebog i Fysik, og der fordres kun saamegen mathematisk Begrundelse, som kan gives ved den i Skolernes mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling meddelte elementære Mathematik.

Ogsaa i det Tilfælde, at Fysiken er Bifag, bør Examinanden kunne godtgjøre, at han har Kjendskab til de fysiske apparaters Indretning i det enkelte og Øvelse i at kunne anstille saadanne Forsøg, som bør kunne fordres af Læreren i Fysik i en lærd Skole.

X. Kemi.

Examinanden bør have Kjendskab til de oftest forekomende Grundstoffer og Forbindelser, som have Betydning for en fyldigere Opfattelse af de vigtigste kemiske Fænomener, samt de vigtigste naturligt forekommende organiske Forbindelser. Endvidere fordres der ogsaa saa meget Kjendskab til den kemiske Analyse, at han kan foretage en kvalitativ Undersøgelse af et ikke meget sammensat uorganisk Stof (ligesom ved den medicinske Forberedelsesexamen).

IX. Astronomi.

Examinanden skal prøves i udvalgte Hovedsætninger af a) sfærisk Astronomi, b) theoretisk Astronomi, c) Astrofysik, d) Interpolationsregning og e) Sandsynlighedsregning, hver Post i saa stort Omfang, som kan foredrages i et Semester med højst 2 Timer ugentlig.

XII. Naturhistorie og Geografi.

§ 1. Der skal godtgjøres:

a) i Zoologi en paa sammenlignende Anatomi, Udviklingshistorie og Fysiologi grundet Oversigt over Dyreriget, forbundet med et større Kjendskab til den nordiske Fauna, navnlig de højere Dyr, og til de vigtigste Træk af Dyrenes geografiske Udbredelse;

b) i Botanik en paa Morfologi, sammenlignende Anatomi og Fysiologi grundet Udsigt over Planteriget, forbundet med et speciellere Kjendskab til Landets Flora, navnlig de højere Planter, samt til de større Træk af Plantegeografien;

c) i Mineralogi en paa Krystallografi, Fysik og Kemi grundet Udsigt over Mineralriget, almindelige Kundskaber i Jordklodens Udviklingshistorie, samt nøjere Kjendskab til de skandinaviske Landes Geognosi.

d) i Geografi: Matematisk og fysisk Geografi, derunder indbefattet Klimatologi og Meteorologi, samt politisk (og historisk) Geogr., derunder indbefattet ethnografisk og statistisk Geogr.

§ 2. Examinanden maa godtgjøre, at han særlig har studeret et selvvalgt Afsnit indenfor de i § 1 nævnte Grænser, som f. Ex. en større Dyr- eller Plantegrupes Bygning, biologiske og geografiske Forhold eller et af de vigtigere Afsnit af de nordiske Landes Geognosi eller et større Landomraades geografiske, fysiske og kulturhistoriske Forhold, samt gjort sig bekendt med Hovedtrækkene i sin Videnskabs Historie og Udvikling.

De skriftlige og praktiske Prøver fastsættes saaledes:

a. I Dansk. I. Som Hovedfag. To exegetiske Opgaver, den ene af den ældre danske Litteratur (før 1500), den anden af den islandsk-norske Oldlitteratur, fremdeles 2 Afhandlinger

over Æmner af Sprog-, Litteratur- eller Kulturhistorie. II. Som Bifag. En exegetisk Opgave (i et læst Stykke af den islandske eller gammeldanske Litteratur) og en Opgave i dansk Litteraturhistorie efter 1500.

b. I *Latin*. I. Som Hovedfag. En latinsk Stil, 2 exegetiske Opgaver (en i et læst, en i et ikke læst Forfattersted). 1 Opgave i en af Bidisciplinerne (Antikviteter, Litteraturhistorie, Grammatik osv.) II. Som Bifag. Stil og Version efter et ikke læst Forfattersted.

c. I *Græsk*. I. Som Hovedfag. En let græsk Stil, 2 exegetiske Opgaver (en i et læst, en i et ikke læst Forfattersted), 1 Opgave i en af Bidisciplinerne (Antikviteter, Litteraturhistorie, Grammatik osv.) II. Som Bifag. To versioner, den ene efter et læst Forfattersted med de nødvendige Forklaringer, den anden efter et ikke læst Forfattersted

d. I *de nyere fremmede Sprog*. I. Som Hovedfag. To Versioner med nødvendige Forklaringer (efter et læst og et ikke læst Forfattersted), samt to Afhandlinger over Æmner af Sprog-, Litteratur eller Kulturhistorie, den ene affattet i selve det vedkommende Sprog. II. Som Bifag. En Stil og en Version (efter et ikke læst Forfattersted).

e. I *Historie*. I. Som Hovedfag. Fire Opgaver, hvoraf mindst én tages af den særlig studerede Periode. II. Som Bifag. En Opgave i almindelig Historie og en i de Partier af Historien, hvortil der kræves mere indgaaende Kundskab.

f. I *Mathematik*. I. Som Hovedfag. Fire Opgaver tagne af forskellige under dette Fag hørende Discipliner. II. Som Bifag. To Opgaver.

g. I *Fysik*. I. Som Hovedfag. Fire Opgaver, tagne af forskellige under dette Fag hørende Discipliner. II. Som Bifag. To Opgaver.

h. I *Kemi*. En kvalitativ Analyse af et uorganisk Stof. Til Udførelsen deraf kan bruges 8 Timer, og Besvarelsen ledsages af en kort Beretning om Fremgangsmaaden.

i. I *Astronomi*. En skriftlig Opgave.

k. I *Naturhistorie og Geografi*. Fem skriftlige Opgaver, hvoraf 1 i hver af de fire under dette Fag hørende Discipliner og 1 i det af Examinanden særlig opgivne Afsnit.

Opraab.

Det tør antages for almindelig kendt, at de fra vore Forfædre i Folkets mundtlige Minde bevarede Folkeviser og Folkemelodier, Sagn og Æventyr, Skjæntesagn, Fabler, Ordsprog, Gaader, Rim og Remser, Børnelege, overtroiske Meninger, gamle Skikke, sjældne Dialektord o. s. v. er i Færd med at dø ud i Folkemunde, og det tør ligeledes antages for uomtvistelig erkjendt, at Disse Minder har en ikke ringe Betydning ej alene som Kulturbilleder af Folkets Liv og Tankesæt i gamle Dage, men ogsaa som poetisk Arv fra Tider, der var saa godt som upaavirkede af Bogverdenen. I Erkjendelsen af, at det er paa den yderste Tid at faa Resterne af disse Minder opbevarede, dersom vi ikke skal bære et Ansvar overfor vore Efterkommere, tillader undertegnede sig at indbyde danske Mænd og Kvinder, gamle som unge, til at danne et Samfund, hvis Formaal skal være at samle baade fra Jylland og fra Øerne, hvad der endnu kan bringes paa Papiret af hidtil ikke optegnede Folkeminder, og faa det saaledes opskrevne forsvarlig bevaret for Efterverdenen. Paa det at Deltagelsen for Opskrivningen og Indsamlingen kan blive saa meget mere levende, vil det paataenkte Samfund søge fra Nyaar 1884 at udgive et Fjortendagsskrift, der skal indeholde det bedste af, hvad der indsamles, og give nyttige

Vink til alle Samlere om, hvad de især maa søge at faa optegnet. Der skal ikke være anden Udgift forbunden med Indtrædelsen i Samfundet end at betale det nævnte Tidsskrift med 3 Kr. aarlig, og Indmeldelser bedes med fornøden Oplysning om vedkommendes Navn og Opholdssted indsendte til medundertegnede Evald Tang Kristensen, Faarup pr. Rødkjærsbro, inden 1ste December d. A.

Hvis der bliver et tilstrækkeligt Antal tegnet, udsendes der i December til hvert enkelt Medlem trykte Medlemslister og Stemmesedler, hvorpaa enhver kan afgive sit Valg af en Bestyrelse paa 5 Medlemmer til at varetage Selskabets Tarv.

D. 5te Oktober 1883.

<i>Christoffer Båge</i> , Højskolelærer, Testrup.	<i>Klavs Berntsen</i> , Folketingsmand, Sørslev.
<i>Morten Eskesen</i> , Friskolelærer, Odense.	<i>Arthur Feddersen</i> , Adjunkt, Viborg.
<i>G. F. Feilberg</i> , Præst, Darum.	<i>A. Peter Gaardboe</i> , Partikulier, Hedensted.
<i>Evald Tang Kristensen</i> , Skolelærer, Faarup.	<i>Martin Kristensen</i> , Seminarielærer, Gjedved.
<i>Th. Nielsen</i> , Folketingsmand, Herning.	<i>H. Nutzhorn</i> , Højskolelærer, Askov.
<i>H. V. Rasmussen</i> , Professor, Kjøbenhavn.	<i>N. C. Rom</i> , Redaktør, Kjøbenhavn.
<i>N. J. Termansen</i> , Landstingsmand, Gammelby.	<i>C. A. Thyregod</i> , Forfatter, Kjøbenhavn.
<i>Ernst Trier</i> , Højskoleforestander, Vallekilde.	

Rättelse.

I min artikel i Nordisk Revy n:o 6, sp. 177, har en rad bortfallit. Ungefär midt på spalten står "Plötz Nya Elementarkurs i Franska Språket - Systematisk Språklära på Svenska"; tillägg: *Stockholm. Z. Hæggström 1882; samt i en finsk bearbetning: Fransk språklära för skolor o. s. v.*

J. V.

Innehåll:

Farrar: Apostelen Paulus.
Schrader: Sprachvergleichung und Urgeschichte.
Dutens: L'origine des exposants casuels en sanscrit.
Spitta-Bey: Contes arabes modernes.
Landberg: Proverbes et dictons du peuple arabe.
Lyth: De usu præpositionis per apud Livium.
Kluge: Etymologisches Wörterbuch der deutschen sprache.
Berger: Genmäle.
Richter: Tabellen der Kohlenstoffverbindungen.
Diverse.
Universitetsangelägenheter (Upsala, Stockholm, Kristiania, København). — Opraab. — Rättelse.

På Nordisk Revy prenumereras antingen genom posten eller bokhandeln. Pris för år (16 n:r) 3,75 (utom postarvode), för prenumeranter å tidningen Upsala 2,50.

Upsala, Karl Möllersvärd, 1883.